

Rauni Pietikäinen

Juvan Pattoin perintötalon suojamatot

Mia Astikainen

Räsy-, riepu- tai "trasu" mattojen kutomisen historiaa

Kirjoittanut

Rauni Pietikäinen
Mia Astikainen | Riihisaari – Savonlinnan museo

Toimittanut

Jorma Hytönen | Riihisaari – Savonlinnan museo

Lähteet

Lukujen lopussa

Valokuvat

Rauni Pietikäinen
Kannen henkilökuva Riihisaari – Savonlinnan museo
(506:7, suutari Heikki Jäppisen sisaret kangaspuitten äärellä kutomassa mattoa)

Palaute kirjallisena

Juvan kunta
Juvantie 13, 51900 Juva | juva.kunta@juva.fi

Riihisaari – Savonlinnan museo
Riihisaari, 57130 Savonlinna | riihisaari@savonlinna.fi

Juva 2022 | ISBN 978-951-98201-5-6

Sisällys

Rauni Pietikäinen | Pattoin perintötalon suojamatot

Mattoloimi	1
Matonkuteet, materiaali	3
Kuteen leikkaaminen 1	5
Kuteen leikkaaminen 2	7
Loimen kiertäminen tukille	11
Loimen niisintä	15
Pirtaanpistely	17
Alkusolmujen sitominen	20
Nyörien sidonta	22
Kutominen	24

Rauni Pietikäinen | Pattoin perintötalon suojamatot: Anna Reginan huoneen näköismatto

Anna Reginan huoneen näköismatto	36
Pohdintaa ja suunnittelua 7.4.2019	48
Yksi Pattoin alkuperäisistä matoista	51

Mia Astikainen | Räsy-, riepu- tai ”trasu”mattojen kutomisen historiaa

52

Pattoin perintötalon suojamatot

kutoja: Rauni Pietikäinen, kesällä 2016

Pattoin perintötalon suojamatot | MATTOLOIMI

Kudottu kesä- ja heinäkuulla 2016, kutojana Rauni Pietikäinen.

Tekniset tiedot loimesta:

- sidos: palttina
- lankaluku: 120
- tiheys: 2, pirta nro 20
- leveys: 60 cm
- pituus: 20 m
- lanka: valkaisuvalkainen 12-säikeinen kotimainen Liina-kalalanka
- niisintä: kahdelle varrelle
- poljenta: kahdella polkimella

Loimi hankittu valmiiksi luotuna Lankava Oy:stä.

Toimpvm 26.02.2016

Toimitustapa: POSTI

Valmisloimi, LIINA 12-s kalalanka valkaisuaton, 120 lankaa, pituus 20m	1
Lähetyskulut 0-25 kg	1
Postiennakkomaksu	1

Alv 24 %	Peruste 58,42	Veroa 14,02	Yhteensä 72,44
Alv yhteensä	EUR	14,02	

Lankava Oy
PL 1, Kauppatie 91
62201 KAUHAVA

Pattoin perintöalan suojamatot | MATONKUTEET, materiaali

Kuteiden hankinta

Maakuntamuseotutkija Jorma Hytönen toimitti monta säkillistä Savonlinnan kierrätyskeskuksesta hankittuja/lahjoitettuja vanhoja ja käytettyjä vaatteita ja muita kuteeksi soveltuvia tekstiilejä Juvalla kutoja Rauni Pietikäiselle keväällä 2016. Lisäksi kutoja sai lahjoituksena ystäviltään ja työtovereiltaan kuteeksi soveltuvia tekstiilejä kuten vanhoja pussilakanoita, lakanoita ja tyynyliinoja. Samoin kutoja leikkasi matonkuteita omista varastoistaan, jotta suojamattojen päävärisävyksi valittu punainen kude riittäisi tuvan kahteen pitkään suojamattoon ja kynnysmattoon. Kuteiden hankintakustannukset jäivät lahjoitusten ansiosta hyvin pieniksi.

Kuteiden materiaali

Kuteiksi valittiin vanhoja mutta hyväkuntoisia käytettyjä vaatteita ja tekstiilejä, koska haluttiin nimenomaan kutoa *räsymattoja*, jotka sopivat vanhan tuvan tunnelmaan ja muistuttavat entisajan työtavoista ja materiaalien kierrättämisestä järkevällä tavalla.

Kuteiden materiaali oli pääasiassa puuvillaa tai sekoitekangasta, joissa puuvilla oli keinokuitukankaan toisena materiaalina. Materiaali oli joko yksiväristä tai kirjavaa. Osa kudemateriaalista oli joustavaa puuvillatrikoota, kuten T-paitoja ja collegevaatteita, joita voi käyttää joustamattoman kuteen lisänä yhdellä sukkulalla kolmella sukkulalla kutoessa, jolloin trikoon venyvä ominaisuus ei hallitse eikä muodosta ns. ”makkaroita” valmiin maton reunaan.

Kudemateriaali oli pestyä ja puhdasta. Osa tiukkaan pakatuista vaatteista tuuletettiin ennen leikkaamista, ja osa vaatteista vaati silittämistä, jotta suorien linjojen leikkaaminen onnistuisi.

Kudemateriaaliksi ei sovellu harvaan kudottu vaatekangas, koska se purkautuu helposti ohuena kuteena ja muodostaa valmiin maton pintaan harottavan nukkakerroksen. Myöskin T-paidoissa käytetyt kovat painokuvat ovat liian jäykkiä kuteena, ja ne pitää kudetta leikatessa poistaa.

Kudemateriaaliksi soveltuvat erinomaisesti vanhat lakanat ja pussilakanat, koska niistä saa pitkää yhtenäistä kudetta paljon ja samaa värisävyä riittää jaettavaksi useampaan mattoon. Lisäksi lakanan voi halutessaan repiä lankasuoraan kuteeksi, jolloin säästyy leikkaamisen vaivalta. Revityssä kuteessa on nukkainen pinta. Pattoin mattoihin käytettiin vain leikattua kudetta.

Kuteiden leikkaaminen

Rauni Pietikäinen leikkasi matonkuteet itse kotonaan Juvalla keväällä 2016. Yhden henkilön leikkaamana jälki on ehkä tasalaatuisempaa, koska leikkuuvaiheessa joudutaan huomioimaan kuteen eri leveys leikatessa erivahvuisia kankaita.

Pattoin perintötalon suojamatot | KUTEEN LEIKKAAMINEN 1

Kuteen leikkaaminen vaatteesta

Leikkaa ensin vaatteesta (puserosta) irti saumat, alapäärme, hihansuut ja kaulusosa. Poista mahdolliset napit ja napinläpikäitale etuosasta. Kuteeksi käytetään etu- ja takaosa sekä hihat.

Käytä leikkaamiseen kangassaksia, tai muita teräviä saksia, joita ei ole käytetty paperin leikkaamiseen. Tylsillä saksilla leikkaaminen on työlästä ja jälki epätasaista.

Leikkaa kude pystysuunnassa aloittaen helmasta. Leikkuusuunta on tärkeä varsinkin trikoopaitaa leikatessa, koska kangas venyy leveysuunnassa. Pystysuunnassa saa myös pitempää yhtenäistä kudetta. Kavenna kuteen alkupää saksilla n. 10 sentin matkalta puolta ohuemmaksi kuin varsinainen kude, koska kudetta joudutaan jatkamaan kutoessa, eivätkä päällekkäin asetetut kuteet saa olla liian paksuja, vaan liitoskohdan on upottava huomaamattomasti muun kuteen joukkoon. 10 cm pituus riittää siihen, ettei liitoskohta purkaudu valmiissa matossa.

Pyöristä leikkaamisen käänkökohdat, jotta kude taittuu jatkamaan suht suorana kutoessa, eivätkä käänkökohdat liiaksi törrötä valmiissa matossa. Nämä käänkökohtien pienet ”nypyt” jäävät joka tapauksessa näkymään valmiin maton pintaan, mutta koska ne kuuluvat räsymaton olemukseen, niitä ei saa valmista mattoa siistiessä leikata pois, ettei kude kokonaan katkea ja matto purkaannu.

Leikatun kuteen leveys riippuu kankaan paksuudesta, n. 1–2 cm. Mitä paksumpi kangas sitä ohuemmaksi kude leikataan, jotta se uppoaa kutoessa hyvin viriöön, eivätkä loimilangat näy kuteen lomasta paljoakaan; tavoite mihin pyritään, jotta saadaan napakka ja kestävä räsymatto.

Keri valmis kude kerälle; ei liian tiukalle, ettei kude veny tai katkea käänkökohdistaan. Lajittele valmiit kerät saman sävyisiin kasoihin. Samoin voit jakaa samaa kudetta useamman maton tarpeisiin, jos tarkoituksena on tehdä useampi saman sävyinen matto, jolloin sama väri antaa yhtenäisen vaikutelman, vaikka kuteissa olisikin muuten eroavaisuutta värin ja laadun suhteen.

Pattoin perintötalon suojamatot | KUTEEEN LEIKKAAMINEN 2

Pussilakanan/lakanan leikkaaminen kuteeksi

Leikkaa (tai revi) ensin saumat ja päärmeet pois. Samoin poista lakanasta liian ohueksi kulunut keskikohta, jos siinä sellainen on. Reunoilta saa vielä tarpeeksi vahvaa kudetta.

Jaa pussilakanan irti leikatut kaksi kappaletta neljään osaan, eli puolita molemmat kappaleet vielä pystysuunnassa, jolloin kankaan käsittely ja leikkaaminen lattialla on helpompaa.

Taita kappale kahtia pituussuunnassa reunat tasaisesti yhteen asettamalla.

Taita kappale vielä kerran kahtia siten, että ensimmäinen taitoskohta tulee lähelle avointa reunaa, muttei ylety siihen kuitenkaan, vaan jää selkeästi esille. Kangas on nyt päällekkäin nelinkerroin. Lakanakangas ei ole liian paksua nelinkerroin leikkaamiseen. Näin aseteltuna kangas on nopeampaa leikata ja kuteesta tulee helpommin saman levyistä.

Aloita leikkaaminen alhaalta taitekohdasta ja leikkaa viilto toisen taitekohdan yli lähelle avointa reunaa, n. 2 cm päähän siitä. Kuteen leveys n. 1,5–2 cm:ä kankaan paksuudesta riippuen.

Pyri pitämään leikkuulinja suorassa, saman levyisenä, koska se helposti lähtee vinoutumaan. Jos leikkuujälki on vinoutunut, leikkaa lopussa sivussa ylimääräiseksi jäänyt osa pois.

Levitä leikattu kappale auki ja lähde toisesta reunasta leikkaamaan suikaleita irti, ensin yksi ja sitten pareittain. Ohenna kuteen alkupää n. 10 cm:n matkalta puolta ohuemmaksi kuin varsinainen kude ja pyöristä käänköskulmat.

Keri kudetta kerälle reunasuikaleesta alkaen toiseen reunaan asti, heilauta toinen reuna lähellesi ja leikkaa vasta tämän jälkeen toinen reuna auki pareittain, jolloin kude jatkuu yhtenäisenä ja vältät väärästä kohdasta irrallisiksi suikaleiksi leikkaamisen. Pyöristä käännöskohdat.

Keri kude kerille, ei liian tiukkaan eikä venyttään, ja lajittele kuteet esim. kahteen samanlaiseen mattoon tarvittavien värien ja menekin perusteella. Kuteen menekki n. 1,5–1,8 kg neliömetrille riippuen kuteen leveydestä ja paksuudesta.

Pattoin perintöalan suojamatot | LOIMEN KIERTÄMINEN TUKILLE

Loimi

Kun lointa luodaan luomapuissa, sen molempiin päihin muodostuu luomapuiden ylä- ja alapit kiertämällä lankaristikko eli tiuhta, jonka tarkoituksena on pitää loimilangat järjestyksessä. Ennen kuin loimi poistetaan luomapuilta ketjuvirrasta matkien letille/palmikolle, on loimeen pujotettava sen valmiin leveyden mukaan tiuhtalangat pitämään tiuhta tallessa loimen molemmissa päissä. Samoin loimeen pujotetaan loimen leveydeltä pohjukkalangat molempiin päihin. Valmis loimi säilytetään letillä luomapuista oton jälkeen.

Loimen sitominen loimitukin kankaaseen

Kangaspuiden loimitukkiin on kiinnitettyä pellavakangasta (pellavan vetolujuus on suuri eli se on erittäin kestävä tähän tarkoitukseen), jonka toisessa päässä olevassa päärmeessä on puinen varpa. Tämä tukkikangas eli pohjaliina (n. 1,2 m ulottuen lähelle niisivarsia) mahdollistaa loimen kutomisen mahdollisimman loppuun saakka. Loimipalmikkoa puretaan sen verran, että saadaan sen pohjukkaan pujotettua puinen varpa. Tämän jälkeen tukkikangas sidotaan pellavanyöreillä loimen varpaan kiinni surmansilmukalla ja estesolmulla. Solmuista kuvat alla.

Sidontanyörejä on tasaisesti n. 11 cm:n välein tukkikankaassa. Nyörit solmitaan mahdollisimman tasaisesti, jotta loimen pohjukkavarpa säilyy suorassa. Varpojen väliin jätetään n. 2 cm. Samoin loimilangat jaetaan tasaisesti nyörien väliin. Varpojen päissä on keskellä reiät, joiden kautta varvat yhdistetään toisiinsa nyörillä käyttäen edellä mainittuja solmuja. Sitomisen jälkeen solmukohtat taitetaan varvan alapuolelle etteivät ne paina lointa. Nyörit sidotaan yleensä lopullisesti vasta käärinpirtaan jakamisen jälkeen.

Loimen jakaminen käärinpirtaan

Käärinpirta sidotaan roikkumaan kangaspuiden yläosassa olevan vipukehän etulaudasta vähän rinta- ja selkäpuun tason yläpuolelle, keskelle kangaspuita. Käärinpirta on harva loimen käärimiseen tarkoitettu pirta, jonka avulla loimilangat pysyvät paremmin järjestyksessä ja loimi halutussa leveydessä. Loimi jaetaan käärinpirtaan leveämmälle kuin varsinaiseen pirtaan eli sen todelliseen leveyteen lisätään 3–12 cm. riippuen loimen tiheydestä ja pituudesta. Harvassa mattoloimessa on leveyteen lisätty 2–4 cm. Käärinpirtaan on merkitty keskikohta. Loimesta poistetaan pohjukkalanke ja jakaminen aloitetaan käärinpirran oikeasta reunasta. Sisarukset laitetaan samaan piinrakoon eli esim. mattoloimen 2 sisaruslankaa samaan rakoon tiuhdan määräämässä järjestyksessä. Käärinpirtaan joudutaan jättämään tyhjiä rakoja harvaa lointa jaettaessa. Jakamisen jälkeen käärinpirran puinen kansi asetetaan paikoilleen pitämään langat pirtassa käärimisen aikana. Lopuksi tarkistetaan loimen leveys samaksi käärinpirrassa ja pohjukkavarvalla ja sidotaan varpoja yhdistävät nyörit.

Kuva kangaspuiden etuosasta katsottuna, musta tiuhtalanka loimessa.

Kuva takaosasta loimitukin puolelta katsottuna.

Käärinpirran sijoittaminen kangaspuihin, loppu loimipalmikko lepää rintapuun yli.

Loimen kiertäminen tukille

Loimen kiertämiseen tarvitaan kolme henkilöä: loimenpitäjä, loimenkiertäjä ja loimenohjaaja. Loimenomistaja on yleensä pitämässä lointa kangaspuiden takana keskellä. Hän pitää loimipalmikkoa napakasti toisella kädellään ja toisella hän purkaa sitä vähitellen menemään tukille. Loimi pitää pysyä kireänä. Loimen kiertäminen keskeytetään, kun loimenpitäjä purkaa palmikkoa. Loimenkiertäjä kiertää lointa tukille puihin liitettävällä kammella. Jos loimi on pitkä, loimenkiertäjä asettaa lointa vahvistamaan tukin ja loimen väliin tasaisin välein ohuita ja sileitä puusäleitä eli päreitä, nykyisin ohuita puuvarpoja. Tarkoitukseen voi myös käyttää ohuissa loimissa pahvia. Loimenohjaaja pitää huolen etteivät loimilangat kierry toisiinsa ja kulje liian suurina nippuina käärinpirtaan. Samoin hän liikuttaa loimilankoja selkäpuulla edestakaisin, ja siirtää reunalankoja hiukan keskelle, jolloin langat kulkevat hiukan ristiin tukille, eikä tukin reunoista tule jyrkkiä ja helposti sortuvia. Kun loimipalmikko on purettu kokonaan, tiuhtalanka avataan loimen leveyteen, sitä ei missään nimessä poisteta, pohjukkaan pujotetaan ns. saattovarpa ja pohjukkalanke poistetaan. Lointa kierretään vielä tukille, kunnes saattovarpa on rintapuun päällä.

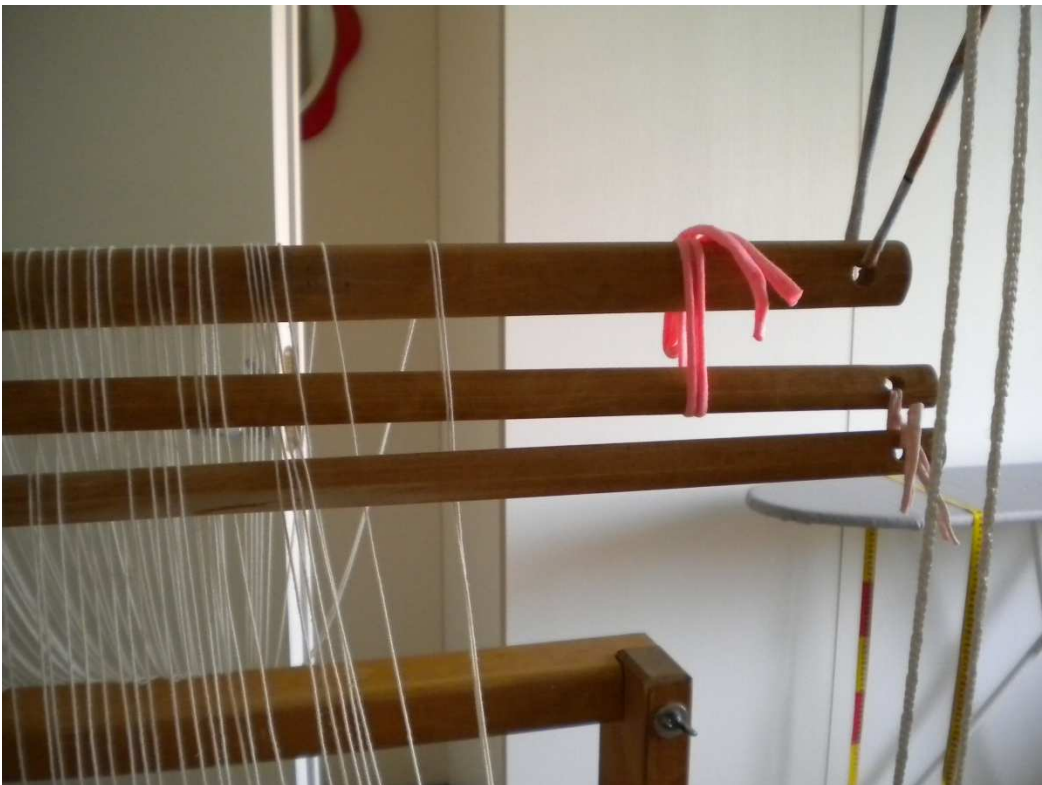
Pattoin perintöalan suojamatot | LOIMEN NIISINTÄ

Lankava Oy:ltä tilattu mattoloimi laitettiin kangaspuihin 6.2.2016. Rauni Pietikäinen kutoi sitä kuteiden leikkaamisen ohella kevättalvella ja pääosin kesällä 2016 vapaa-ajallaan. Matot olivat valmiit heinäkuun alussa 2016.

Maton kiertämisessä tukille apuna oli Raunin veli Risto Parkkinen, joka toimi loimenkiertäjänä. Rauni itse loimenomistajana toimi loimenpitäjänä. Kolmas apuri, loimenohjaaja, puuttui, ja siksi Risto osin myös ohjaili lointa. Loimi oli 20 m pitkä, joten tukille kierrettäessä sitä vahvistettiin varvuilla. Yksi loimilanka katkesi kierrettäessä ja se liitettiin apulangalla, joka oli samaa kuin loimilanka. Solmuna liitoskohdassa käytetään kankurinsolmua (merimiessolmu), joka on litteä tavalliseen solmuun verrattuna ja kulkee siksi hyvin niisien ja pirran raoista. Valmiista matosta, jossa on harva loimi, näitä solmuja ei välttämättä avata, jos ne on saatu hyvin uppoamaan kuteen sekaan. Tiheässä loimessa (ohuet langat) solmu ei kulje tiheän pirran läpi ja silloin se on avattava kutoessa ja langan jatkamiseen on käytettävä erilaista menetelmää.

Ennen niisintää

Loimi nostetaan vipukehän takalautaan ripustetun kohotusvarvan avulla ylös. Kohotusvarvan on oltava leveämpi kuin loimi. Käärinpira ja saattovarpa poistetaan. Tiuhtavarret pujotetaan tiuhtalangan mukaan lankojen väliin. Tiuhtavarvat sidotaan päistään nyörillä yhteen n. 1–2 cm etäisyydelle toisistaan. Tiuhtavarvat pidetään yhdessä koko kutomisen ajan. Tiuhtalanka poistetaan. Tiuhtavarvat sidotaan kohotusvarpaan. Tämä ostoloimi on luotu neljältä päältä ja siksi siinä on tiuhtauksessaan aina neljä lankaa.

Seuraavaksi loimilangat vedetään pieninä nippuina tiuhdan määrittämässä järjestyksessä suoriksi pohjukoistaan ja leikataan pohjukka auki. Niput sidotaan löyhällä vetosolmulla. Selkäpuun päälle on hyvä sitoa varpa loimilankojen suojaksi mikäli loimen rakentaminen keskeytyy välillä.

Sitten asetetaan yläniiisivarsi paikoilleen, pujotetaan siihen niidet yläpohjukastaan ja pujotetaan alaniisivarsi niisien alapohjukasta läpi. Alaniisivarvan reikiin, päästä päähän, sidotaan ns. haltialanka, joka estää niisiä putoamasta niisivarrelta kutomisen aikana.

Niisivarret nostetaan sopivalle työkorkeudelle pyöryttämällä niitä kannattavia sivunyöriä ylhäällä olevien vipujen ympäri.

Niisintä aloitetaan oikeasta reunasta takimmaisena olevalle niisivarrelle. Ensimmäiseen niidensilmään pujotetaan kaksi loimilankaa samaan, jolloin saadaan reunasta vahvempi. Muutoin niisiin tulee aina yksi loimilanka tiuhdan ja niisintäohjeen mukaisessa järjestyksessä. Kun on niisitty sopiva määrä lankoja, vedetään ne löyhällä vetosolmulla nippuun, etteivät ne karkaa niisistä. Samalla tarkistetaan, että niisintä on mennyt oikein.

Kuvassa valmis niisintä kahdelle varrelle, yläniiisivarressa näkyy haltialanka, nailonniidet.

Pattoin perintötalon suojamatot | PIRTAANPISTELY

Pirran valinta

Pirran tehtävänä on pitää loimilangat erillään toisistaan ja säilyttää haluttu loimen leveys. Pirran numerointi 20, 40, 80 jne. tarkoittaa piinrakojen määrää 10 cm:llä. Jokainen loimi vaatii omanlaisensa pirran, ja koska pirta metallisena kangaspuiden osana oli aikoinaan kallis hankinta, oli talon emännillä tapana lainata toisilleen loimeen sopivia pirttoja tai sitten laitettiin yhteisloimi. Pirta pitää myös säilyttää huolella, ettei se väännä tai saa kosteutta ja ruostu.

Mattoloimen tiheys on 2, mikä tarkoittaa, että siinä on 2 lankaa yhdellä senttimetrillä. Käytössä oli pirta nro 20, jossa on siis 20 piinrakoa 10 cm:llä. Tällöin jokaiseen piinrakoön tuli yksi lanka. Tämä merkitään pirtaanpistelyohjeena 20/1.

Pirta nro 20 kangaspuiden luhassa.

Pirtaanpistelyssä tarvitaan välineenä pirtakoukku, jonka avulla loimilanka vedetään niisinnän mukaisessa järjestyksessä piinrakojen läpi. Tämä voi olla pahvinen tai antiikkinen käsintehty aarre.

Pirta eli kaide asetetaan roikkumaan lappeelleen vipukehän etulautaan sidottuihin nyöreihin. Pirta roikkuu niisivarsien edessä niidensilmien alapuolella, jolloin langat on helppo ottaa niisinnän mukaisessa järjestyksessä pujotettaviksi (kuva alla).

Pirtaan on merkitty keskikohta, jonka avulla lasketaan haluttu leveys ja merkitään se reunoihin pienillä langanpätkillä. Lankanippu avataan ja aloitetaan pujottaminen oikeasta reunasta. Reunimmaisat kaksi lankaa pujotetaan samaan piinrakoon ja sitten jatketaan pujottamalla yksi lanka jokaiseen piinrakoon vetämällä se koukulla pirran alapuolelta läpi. Jokaisen pujotetun lankanipun jälkeen tarkistetaan, että pujottaminen on mennyt oikein. Virheen korjaaminen on tällöin helpompaa ja nopeampaa. Kun nippu on pistelty pirtaan, se sidotaan löyhällä vetosolmulla, etteivät langat karkaa. Näin jatketaan nippu kerrallaan, kunnes kaikki langat on pistelty pirtaan.

Tämän jälkeen pirta asetetaan luhaan, johon on myös merkitty keskikohta eli keskimerkit tulevat kohdakkain, jolloin loimi asettuu keskelle kangaspuita. Luhan kansi ruuvataan paikoilleen. Pirta pysyy napakasti luhassa. Loimen kohotusvarpa poistetaan ja löysälle jäänyt loimi tuetaan asettamalla tiuhtavarpojen alle varvat poikittain pitämään ne niisien tasolla. Tämän jälkeen on vuorossa alkusolmujen sitominen.

Kuvassa näkyvät pirtaan pistellyt ja niputetut langat (kuva valmiin maton puista oton jälkeen).

Pattoin perintöalan suojamatot | ALKUSOLMUJEN SITOMINEN

Alkusolmut solmitaan kangastukin aloitusvarpaan, joka on sidottu pellavaiseen aloitusliinaan samaan tapaan kuin loimitukin varpa.

Kangastukin aloitusliina vedetään polvipuun yli ja rintapuun päälle siten, ettei aloitusvarpa jää painamaan rintapuuta. Reunimaiset loimilankaniput sidotaan väliaikaisesti kiinni varpaan, jonka jälkeen löyhä loimi voidaan kiertää tiukemmalle loimitukille. Tiuhtavarpoja kannattelevat varvat voidaan poistaa, koska sidotut reunalangat kannattelevat nyt niitä. Tarkistetaan reunalankojen korkeus niissä. Niidet eivät saa painaa loimilankoja, vaan lankojen on kuljettava keskellä niidensilmää.

Varsinainen solmiminen aloitetaan keskeltä edeten kohti reunoja. Solmimiseen käytetään mahdollisimman vähän lointa, noin 10–15 cm. Lankaniput avataan ja vedetään eli ”lypsetään” suoriksi. Nipusta otetaan pienempi nippu lankoja ja jaetaan se kahteen osaan, joista toinen kierretään varvan alakautta ja toinen yläkautta ja solmitaan vetosolmulla tai muulla solmimistavalla. Vetosolmu tulee varvan päälle. Solmimisen suunta pidetään samanlaisena koko ajan, kuitenkin niin, että molempiin reunoihin tulee viimeiseksi yläkautta tuleva nippu. Tämä siksi, että pingotin asettuu tasaisemmin kutomisen alussa. Tarkistetaan vielä, että kaikki niput on solmittu samalle kireydelle.

Lopuksi eri tasossa olevat lankaniput tasoitetaan pujottamalla lankojen lomaan tasoituslanka. Vahva ja kestävä, toistuvasti käytettävä tasoituslanka sidotaan aloitusvarvan päissä oleviin reikiin. Tasoituslanka helpottaa kutomisen aloittamista tasaisena heti alusta lähtien.

Pattoin perintöalan suojamatot | NYÖRIEN SIDONTA

Ennen kutomisen aloittamista tehdään nyörien sidonta, jonka avulla kangaspuiden ”koneisto” toimii. Muuttumaton eli yläsidonta käsittää vipujen, niisivarsien ja välittäjien välistä nyöritystä. Muuttumaton tarkoittaa sitä, että se on aina samanlainen riippumatta sidoksesta, vain vipujen, välittäjien ja niisivarsien määrä voi vaihdella. Muuttuva eli alaidonta muodostuu välittäjäparien ja polkusten välille. Sen avulla saadaan haluttu sidos kankaaseen. Tässä mattoloimessa sidoksena on palttina. Sidonnasta, poljennasta ja niisinnästä on laadittu malliohje ennen kutomisen aloittamista.

Sidontaohjeessa merkitty ruutu tarkoittaa nyörien sitomista alavälittäjästä polkuseen ja merkitsemätön ruutu tarkoittaa nyörien sitomista ylävälittäjästä polkuseen.

Nyörit voivat olla eri pituisia pellavanyörejä, joiden sitomiseen käytetään erilaisia solmuja, esim. vasarasolmua, surmansilmukkaa ja estesolmua. Näissä vipukangaspuissa on käytössä ollut nailoniset ostonyörit, jotka lukitaan tiettyyn pituuteen muovisen sokan avulla pujottamalla se nyörissä olevaan reikään sopivalle korkeudelle.

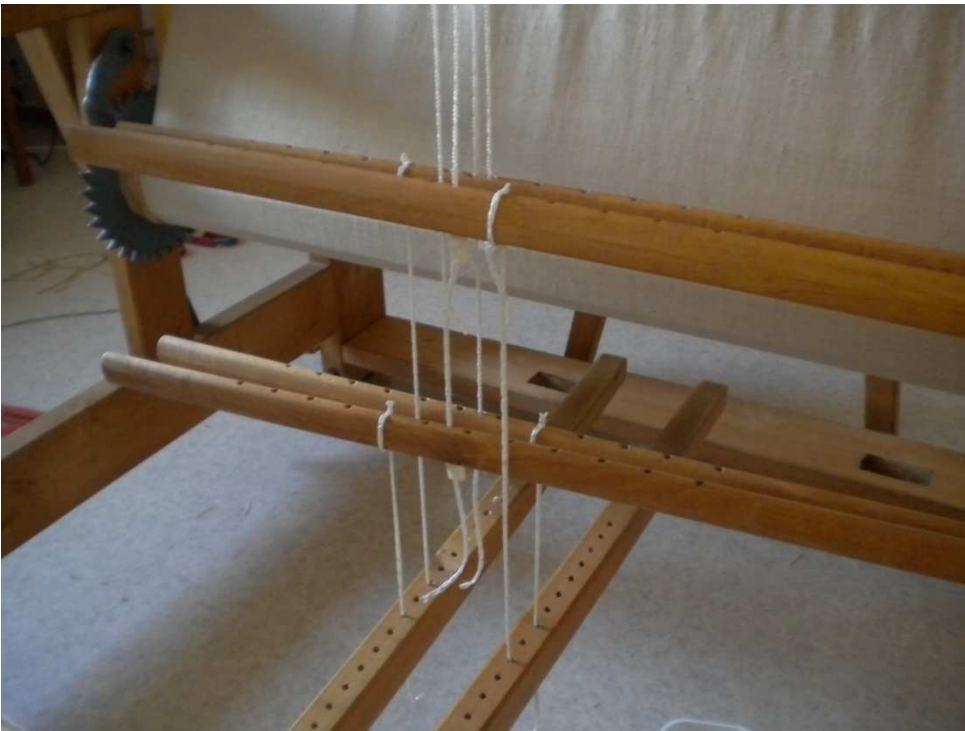
Välittäjissä ja polkusissa on reikiä, joiden läpi nyörit kulkevat. Näiden reikien läpi pujottamiseen tarvitaan ns. *hengetön*, joka on ohuesta metallista, esim. kuparilangasta taivutettu koukku.

Sitomisen ajaksi vipukehä lukitaan metallisilla sulkukaroilla liikkumisen estämiseksi.

Polkusten sidontaa tehdessä sidontaohjeen alle vedetään viiva ja ohjetta pidetään viiva rintapuuhun päin. Sitoja istuu kangaspuiden alla sillä puolella, jossa ei ole välittäjiä. Sitominen aloitetaan kauimmaisesta polkusesta, jotta jo sidotut nyörit eivät häiritse etenemistä.

Kuvassa ylä- ja alavälittäjät ja niistä nyörien sidonta polkusiin.

Lopuksi avataan sulkukarat ja varmistetaan polkusia polkemalla viriöiden tasainen avautuminen.

Pattoin perintötalon suojamatot | KUTOMINEN

Mattoloimen alkuun kudotaan loimilangalla eli tässä tapauksessa 12-säikeisellä kalalangalla muutama viriöllinen ennen varsinaisella matonkuteella kutomista. Kalalanka vahvistaa maton päätä estäen sitä liian herkästi purkautumasta ja tekee päästä siistin näköisen ja loimilankojen päättelysolminnasta tasaisemman. Kalalankaosuus kudotaan myös maton lopetuspäähän. Kutominen aloitetaan siitä reunasta, missä reunimmaiseta langat ovat viriössä alhaalla. Loimi pidetään melko kireänä kutomisen aikana.

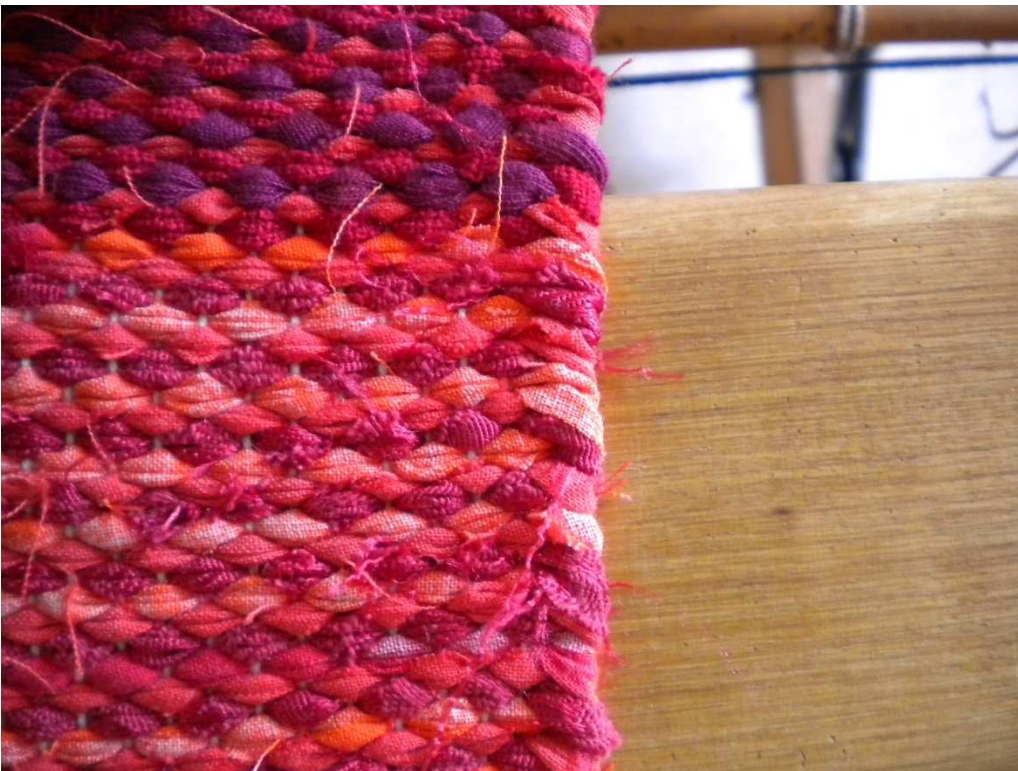

Kuteen ohennettu pää pujotetaan n. 10 cm pituudelta samaan viriöön, jolloin se sitoutuu reunasta loimeen.

Pattoin suojamatot on kudottu kolmella mattosukkulalla, jolloin reunasta tulee tiivis ja kestävä. Lisäksi kolmella sukkulalla kutoen voidaan hyödyntää lisänä trikookudetta, joka on venyvä. Kahdella sukkulalla on venymätön puuvillakude ja lisänä kolmannella trikookudetta, jolloin saadaan tasainen jälki ja pinta. Sukkulasta puretaan sopiva määrä kudetta vapaaksi ja sukkula pujotetaan tai heitetään avattuun viriöön. Kudetta ei saa vetää tiukaksi vaan se jätetään löysäköksi ja vedetään sormilla muutamasta kohdasta jo kudottuun mattoon kiinni. Reunasta kude pitää aina tarkistaa ja vetää se tiukaksi, ettei sinne jää löysiä lenkkejä. Viriö suljetaan ja kude lyödään luhalla pari kertaa mahdollisimman napakasti kiinni. Kolmella sukkulalla kudottaessa viimeksi tullut sukkula asetetaan alimmaiseksi järjestyksessä ja seuraavaksi heitetään lähinnä maton reunaan oleva sukkula, joka taas heiton jälkeen asetetaan alimmaiseksi. Heittovuorossa on siis aina lähinnä maton reunaan oleva sukkula. Kolmella sukkulalla kutoessa saadaan väripinnasta elävä ja sitä voidaan sävyttää yhdellekin sukkulalle kudetta vaihtaen. Mutta ennen kaikkea tällä työtavalla saadaan reunaloimilangat täysin piiloon ja reunasta tulee tiivis ja napakka.

Kolmella sukkulalla kutominen, sukkuloiden järjestys viriöön heittämisen jälkeen.

Maton reuna kolmella sukkulalla kudottuna.

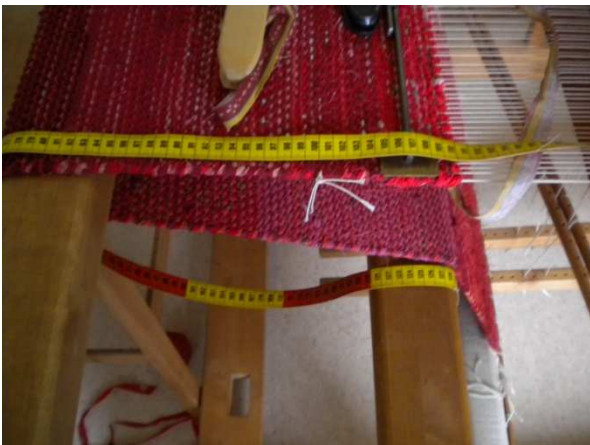

Pingotin

Pingottimen tehtävänä on pitää loimen haluttu leveys tallella kutomisen aikana. Pingottimen avulla pingotetaan loimilankoja parrassa olevien lankojen leveyteen. Pingotinta siirretään eteenpäin aina kun on kudottu pingottimen päiden leveyden verran mattoa, eli hyvin usein. Näin vältetään reunojen kapenemiselta ja mutkittelta lopputulokselta. Pingotin poistetaan aina kun kutominen keskeytetään, jottei se venytä liikaa reunoja ja pidä mattoa turhaan pingotuksessa. Samoin kutomisen keskeytyessä sulkukarat asetetaan paikoilleen ja lointa löysätään tukilta vähän.

Valmis matto kiertyy kangastukille sitä mukaa kun kutominen edistyy. Jotta tiedetään, paljonko mattoa on kudottu, sen reunaan solmitaan aina metrin välein merkkilanka.

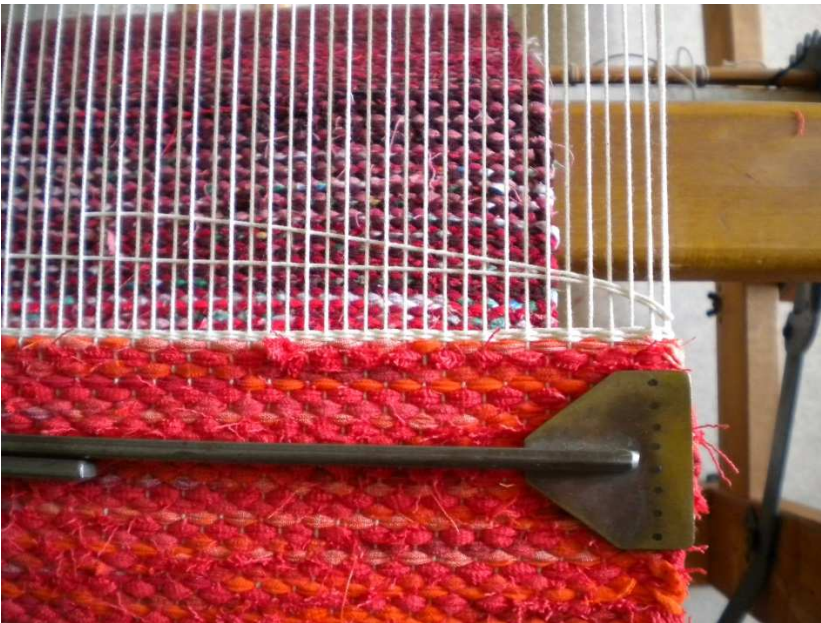

Kuteen jatkaminen

Koska kudetta mahtuu vain tietty määrä kerältä sukkulalle, sitä joudutaan jatkamaan kutomisen aikana. Jo kudetta leikatessa sen päät on voitu ohentaa puoleen varsinaisen kuteen leveydestä n. 10 cm:n matkalta. Kuteiden päät asetetaan viriössä päällekkäin, jolloin ne eivät purkaudu valmiissa matossa. Koska näitä kuteen jatkamiskohtia tulee useita mattoon, pyritään ne sijoittamaan eri kohtiin viriössä. Kudetta ei mielellään jatketa ihan reunassa, vaan keskellä ja keskikohdan molemmin puolin. Näin vältetään viriön vinoutumiselta ja kutomisjälki pysyy tasaisena.

Kun matto on kudottu halutun mittaiseksi, sen päähän kudotaan kalalangalla vahvistettu osuus kuten maton alussa.

Jos valmista mattoa ei haluta ottaa puista kesken pois ja se mahtuu olemaan kangastukilla hankaloittamatta kutomista, laitetaan loimilankojen väliin kaksi tukevaa pahvisuikaletta, joiden avulla saadaan jätettyä mattoihin päättelysolmujen vara. Pahvien leveys on n. 15 cm.

Tiuhavarret kutomisen aikana

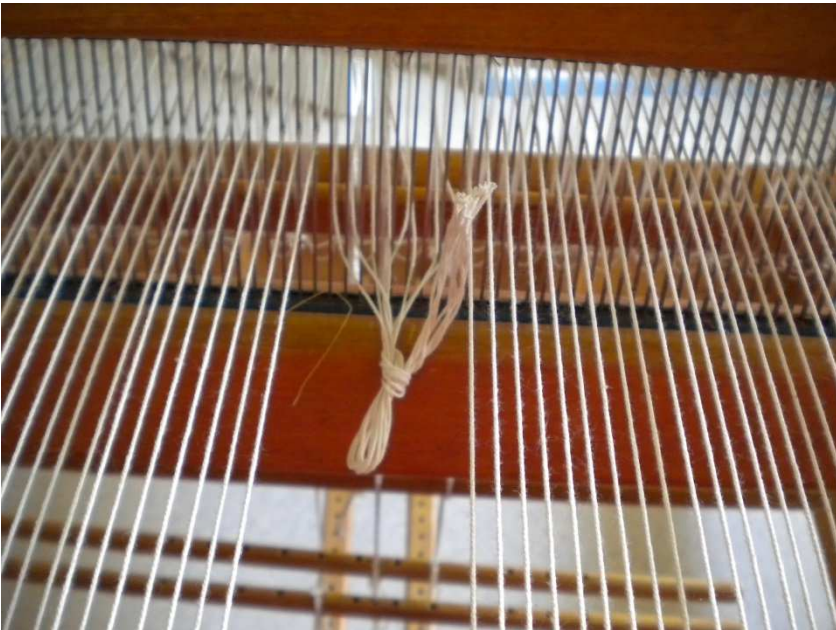
Lointa joudutaan kutomisen aikana löysäämään loimitukilta samalla kun valmista mattoa kierretään kangastukille. Kutomisen aikana tiuhavarret liikkuvat loimen mukana kohti niisivarsia ja niitä joudutaan siirtämään lähelle loimitukia, missä niiden paikka on. Näin viriö aukeaa mahdollisimman suureksi ja sukkulan heittäminen on helpompaa.

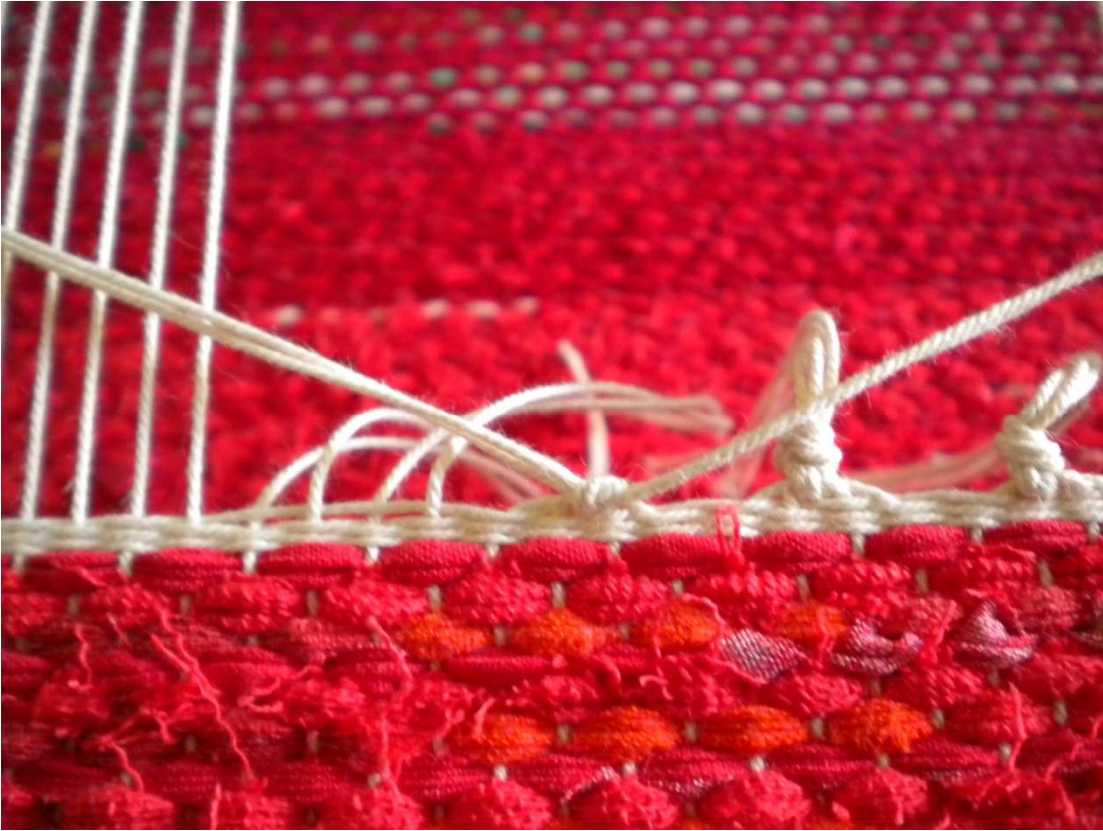
Loimen katkaisu

Pingotin poistetaan ja sulkukat laitetaan paikoilleen. Loimen katkaisu aloitetaan keskeltä edeten kohti molempia reunoja vuorotellen. Päättelyvaraksi jätetään maton päähän n. 15 cm. Langat solmitaan neljän langan ryhmissä kankurinsolmulla ja lopuksi hevosenhäntäsolmulla.

Kankurinsolmu on pitävämpi kuin tavallinen umpisolmu. Langat vedetään napakasti maton reunaan ja tehdään tiukka solmu. Reunoissa pitää kuitenkin muistaa, ettei vedä solmua liian tiukalle, ettei se nosta maton reunaa yöspäin. Loimitukilta tulevat langat solmitaan löyhällä vetosolmulla pirtaa vasten. Valmis matto rullataan pois kangastukilta ja maton alkupää solmitaan lattialla ja solmut tasataan samanpituisiksi, mieltymysten mukaan n. 5–7 cm (kuvasarja alla).

Yhteenveto

Mattoja varten leikkasin punasävyisiä kuteita n. 12 kg , jotka jaoin kahteen laatikkoon saadakseni kummastakin pitkästä suojamatosta saman sävyisiä.

Loimi oli laitettu puihin jo helmikuulla 2016, mutta kankaanrakentaminen tapahtui vasta kesäkuun lopulla ja kutomiseen käytin aikaa n. kaksi viikkoa. Matot olivat valmiit heinäkuun alkupuolella 2016. Ensimmäinen matto oli pituudeltaan 5,7 m ja toinen matto 5,04 m. Loimen leveys oli 59 cm, ja valmiit matot 56 cm loimen vetäytyessä kudonnan aikana. Lisäksi kudoin samaan loimeen ja pitkien suojamattojen sävyyn sopivan metrin mittaisen kynnysmaton käytettäväksi tuvan oven edessä tuvan puolella. Ja koska lointa vielä oli jäljellä ja Pattoin hoitokunta päätti, että saliin ja välikamariin riittävät pelkät kynnysmatot, kudoin ne loppuloimeen. Saliin kudoin kolme punasävyistä kynnysmattoa. Takakamarin edustalle sijoitin mielessäni kolmesta matosta vaaleanpunaisella kuteella kudotun maton, koska kamarissa säilytettiin Anna Reginan leninkejä. Välikamariin, keittiöstä tulevan oven eteen tein arkisemman kelta-ruskeasävyisen maton. Kaikki kynnysmatot ovat n. yhden metrin mittaisia.

Matot laitettiin tuvan lattialle elokuussa 2016, jolloin paikalla oli kulttuuriohjaaja Laura Partamiehen ja minun lisäksi Juvan Lehden toimittaja, joka teki matoista jutun lehteen.

Ohjeistuksena suosittelin mattojen pesuun perinteistä mäntysuovalla ja juuriharjalla tapahtuvaa pesua mattojen pesupaikalla Jukajärven rannalla. Käytännössä kuitenkin matot ovat lattialla koko Pattoin perintöalan aukioloajan elokuun puoliväliin asti, jolloin ulkona pestyt matot eivät enää kuivuisi kunnolla kuten alkukesästä. Ja koska likaisia mattoja ei suositella säilytettäväksi talven yli, on matot pesetty pesulapalvelussa. Koneellinen pesu saattaa lyhentää mattojen käyttöikää ja tehdä niiden pinnasta ajanoloon nukkaisen jos ja kun pesu irrottaa kuteesta lankahöytyviä.

Valmiita mattoja, yksityiskohtia

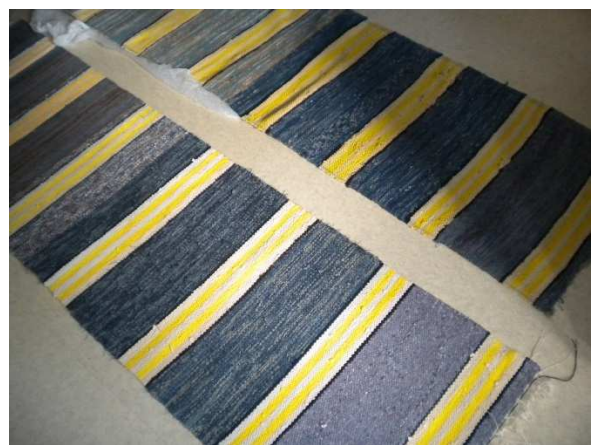
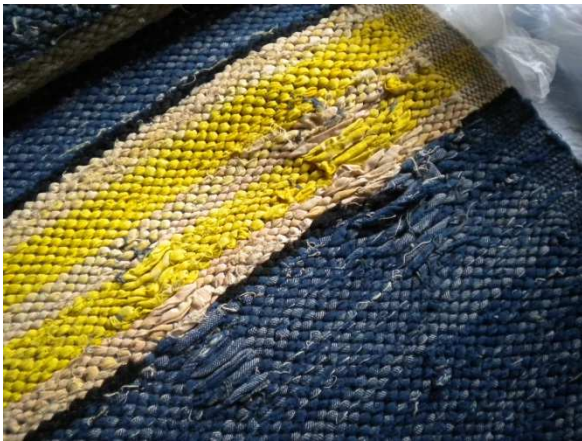

Lähdekirjallisuutta: Hauhia Arja, Paavola Maija-Liisa. 1979: Kankaita kutomaan. Kankaankudonnan oppikirja harrastajille. Weilin+Göös, Espoo.

Pattoin perintötalon suojamatot: Anna Reginan huoneen näköismatto

kutoja: Rauni Pietikäinen, kesäkuu 2019

Anna Reginan huoneen näköismatto

- loimi: kotimainen vaalea Liina kalalanka TEX 30/12
- sidos: palttina
- tiheys: reunoissa 4, keskellä 2
- lankaluku: 138
- leveys: 68 cm
- valmis pituus: n. 2 m

Loimenluonti

Rauni Pietikäinen loi loimen Juvan Kilpolassa 24.10.2016 maalaistalon tuvassa vanhoilla perinteisillä luomapuilla, jotka kiinnitettiin niitä varten katto-orressa olevaan nahkalenkkiin pystyyn. Loimilanka on nykyisin usein valmiiksi kerillä, jolloin vyyhdin- eikä kerinpuita tarvita. Kerät asetin pystyyn lattialle kauempana olevan toisen katto-orren alle ja orteen kiinnitin nauhalenkit, joista roikkuivat metallirenkaat (emäntä saattoi tässä käyttää vihkisormuksiaan, oma huom.). Langat juoksevat metallirenkaiden läpi hyvin ja loimenluoja kierrättää niitä luomapuissa alhaalta ylös aloittaen ja lopettaen tiuhtatappien ristikoihin. Luomapuihin on kierretty valmiin loimen pituinen mittalanka, jota seurataan lointa luotaessa. Tässä loimen pituus n. 20 m. Luonnin edetessä lankoja kierrätetään hiukan ristiin lankakerroksien päällä, jotta kerrokset eivät lähde luistamaan. Valmiiseen loimeen solmitaan loimen leveyden mukaiset tiuhta- ja pohjukkalangat ja loimi poistetaan luomapuilta letittäen, alhaalta aloittaen. Valmis loimi säilytetään letillä.

Kankaanrakentaminen

Kankaanrakentamisen vaiheet eli vaiheet ennen varsinaista kudontaa ovat samat kuin Pattoin suojamattojen yhteydessä; ylipäättään minkä tahansa loimen laittaminen puihin sisältää samat vaiheet. Koska nämä vaiheet on käyty aiemmin yksityiskohtaisesti läpi, tuon tässä esille vain muutamia kuvia eri vaiheista täydentäen samalla aiempia.

Loimen jakaminen kääripirtaan

Loimi on kiinnitetty loimitukin kankaaseen, pohjukkalanka poistettu ja seuraavaksi se jaetaan kääripirtaan. Loimi on luotu kahdelta kerältä eli kahdelta päältä, jolloin sisaruksia on kaksi ja näiden mukaan tehdään jako kääripirtaan. Loimilettiä on purettu tarvittava määrä ja se kiertää etupuun kautta kangaspuiden taakse. Loimen leveys kääripirrassa 70 cm.

Kääripirtaan jakaminen sisarusten mukaan.

Loimi valmiina kierrettäväksi loimitukille, tiuhtalangat loimessa tallella.

Loimen kiertäminen tukille

Loimen luoja pitelee lointa napakasti ja purkaa loimilettiä sitä mukaa kun se kiertyy loimitukille. Loimenpitäjä ravistaa lointa välillä estääkseen lankoja sotkeutumasta toisiinsa. Loimen pitäjänä toimi Rauni Pietikäinen, tukille kiertäjänä Toni Pirhonen ja Rosa Pietikäinen toimi lankojen ohjaajana etupuun luona ohjaten lankoja suorina käärinpirtaan. Koska loimi oli n. 20 m pitkä, sitä vahvistettiin loimitukille kierrettäessä tasaisin välein ohuilla varvuilla eli ”päreillä”, etteivät loimilangat paina toisiaan ja pysyvät tasaisen kireinä eikä loimi ala luistamaan sivuilta. Loimen kääriminen tukille on kankaan rakentamisen tärkeimpiä vaiheita, koska loimilankojen tasainen kireys on tae tasaiselle kudontajäljelle.

Loimenpitäjänä Rauni Pietikäinen.

Pitkän loimen vahvistaminen varvuilla loimitukille.

Niisintä

Ennen niisintää loimen lopussa olevien niisilankojen paikalle pujotetaan niisivarvat ja loimi nostetaan niisintää varten sopivalle työkorkeudelle. Pohjukkalanka on poistettu ja pohjukka leikattu auki. Niisitään kahdelle varrelle palttinan niisintäohjeen mukaan ja tiuhtauksen asettamassa järjestyksessä. Reunimmaiseen niiteen on niisitty kaksi lankaa samaan rakoon reunan vahvistamiseksi. Nailonniidet.

Pirtaan pistely ja alkusolmut

Anna Reginan matossa oli keskiosan palttinan tiheys 2 ja reunoissa 4 ja koska oli mahdollisuus käyttää 40 numeron pirtaa, valitsin sen. Pistelin molemmissa reunoissa 10 lankaa joka pirran rakoon ja sitten joka toiseen keskiosassa. Tällöin tiheän reunan leveydeksi tuli n. 1,5 cm. Alkuperäisessä matossa toinen reuna oli 2,5 cm ja toinen 1 cm. Tiheämpi palttina reunoissa vetää reunaa kaarelle ja koska reunat olivat vielä eri levyiset, päätettiin näköismattoon tehdä samanlevyiset reunat.

Liitteenä kuvat ja pohdinta maton reunoista 7.4.2019.

Kaide eli pirta n:o 40, pirtakoukku, reunalangat tiheämmässä.

Alkusolmujen sidonta kangastukin varpaan

Alkusolmujen jälkeen pujotetaan loimen alkuun aloituslanka ja tehdään sidonta ylä- ja alavälittäjiin sekä polkusiin palttinan sidontaohjeen mukaan (kuvat ja selostus sidonnasta aiemmin esillä suojamattojen yhteydessä).

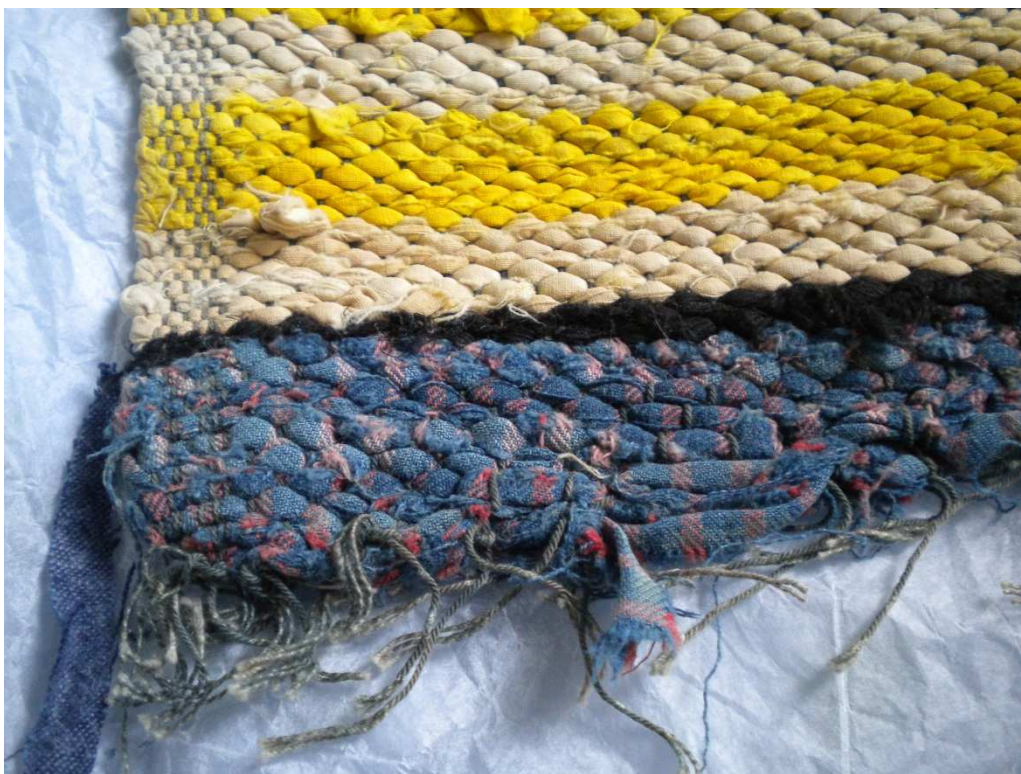
Kuteet ja kutominen

Sain mattoa varten kuteita eri tahoilta ja osa oli itseltäni. Leikkasin alkuperäisen maton mukaan sini-, kelta- ja ruskeasävyisiä kuteita reilusti, jotta niistä olisi vara valita mahdollisimman saman sävyinen kude alkuperäisen kanssa. Täsmälleen samanlaisia kankaita ei ollut käytössä, joten pyrin löytämään saman värivaikutelman erisävyisiä kuteita yhdistelemällä ja vertaamalla niitä alkuperäiseen. Anna Reginan matossa vaikutti olevan esim. patjakankaasta leikattua sini-ruskearaitaista kudetta, jonka sävyjä tavoittelin sovittamalla yhteen erilaista ruskeaa ja farkkukudetta ja kutomalla niitä sekaisin samaan leveään raitaosuuteen. Mittasuhteet raitojen leveydessä pyrin pitämään tarkalleen samanlaisina, jotta yhdennäköisyys näköismaton ja alkuperäisen välillä toteutuisi siltä osin. Maton alkuun kudoin vahvistukseksi neljä viriötä kalalankaa, jonka purin pois valmiin maton päitä solmiessani, koska Anna Reginan matossa ei tätä vahvistusta ollut. Kudoin yhdellä sukkulalla yhtä väriä kerrallaan. Matto oli valmis kesäkuussa 2019.

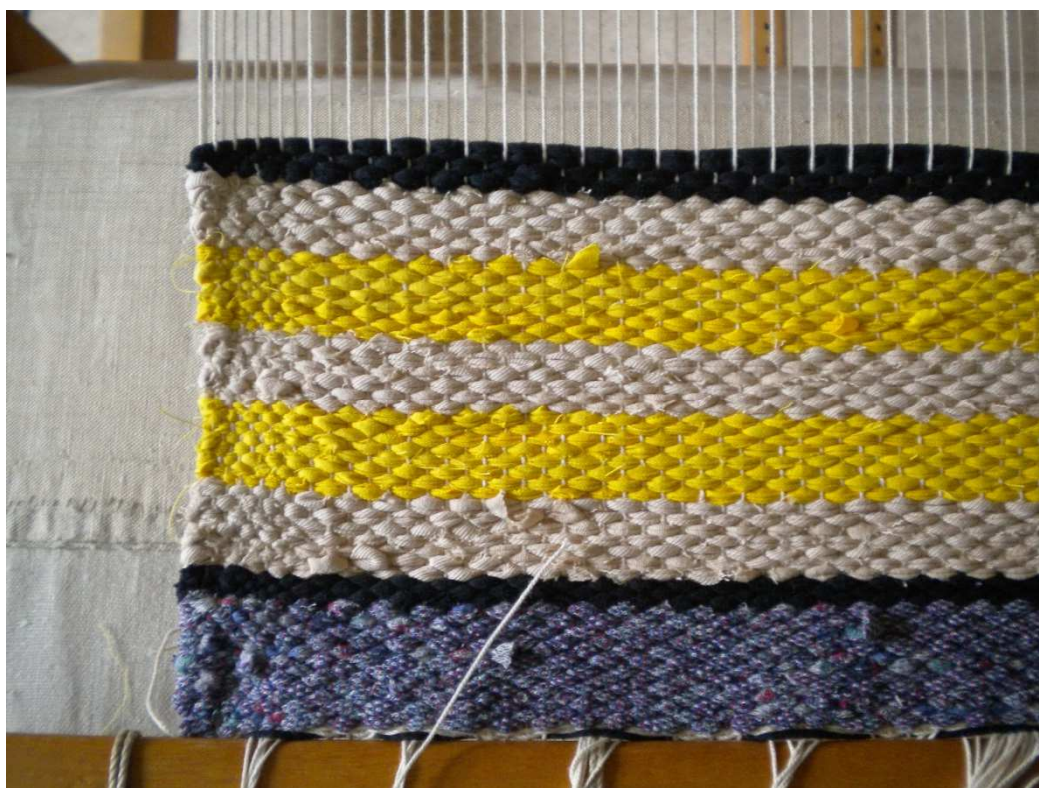

Valmiita kudekeriä jaoteltuna värien mukaan.

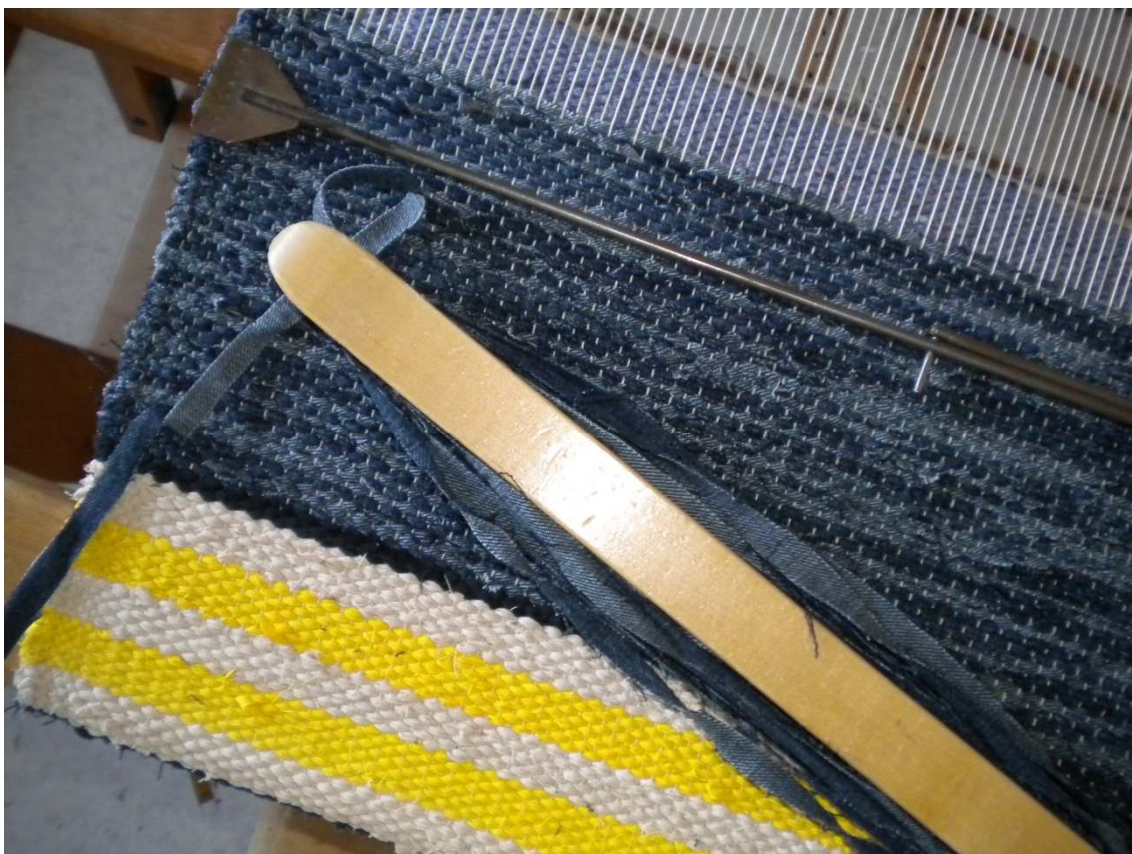

Anna Reginan maton pää, huomaa tiheämpi reunapalttina.

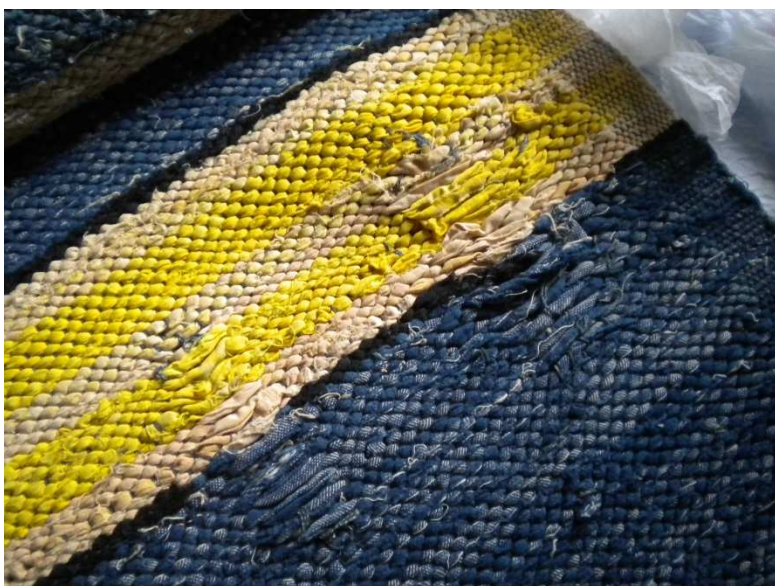

Näköismaton aloituspää.

Sukkulassa n. 1 cm:n levyistä farkkukudetta. Leveään siniraitaan yhdistetty erisävyisiä farkkukuteita. Farkun vaaleampi nurja puoli antamassa raidalle elävyyttä. Pingotin pitämässä maton leveyden tasaisena.

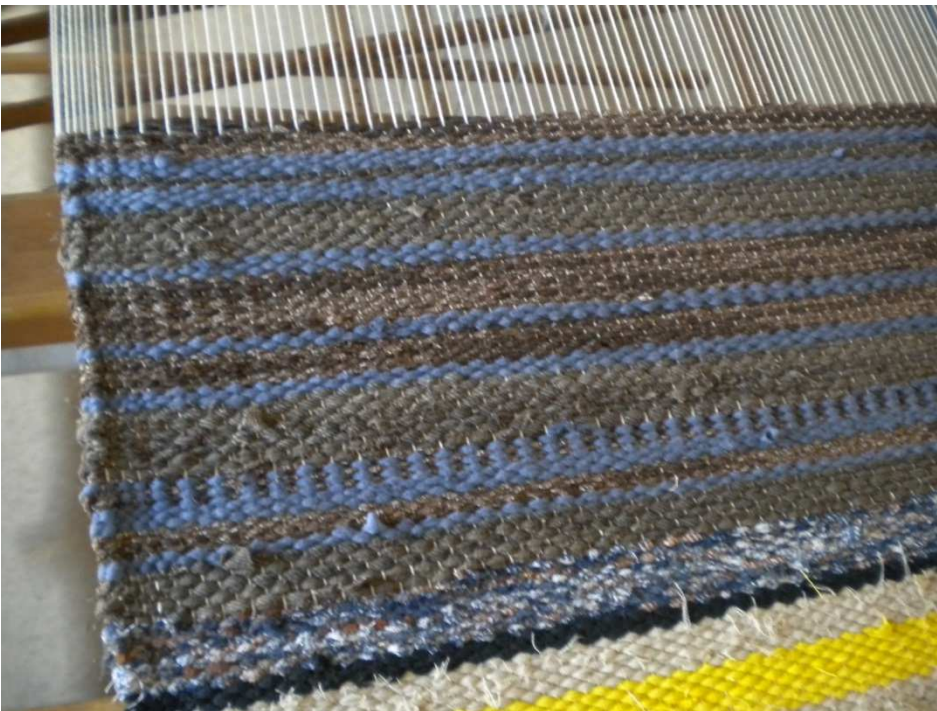

Anna Reginan maton sinistä raitaa.

Anna Reginan maton siniruskeasävyistä raitaa, yksi kuviollinen kude.

Näköismaton sama raita. Kutoessa on pyritty samaan vaikutelmaan yhdistämällä useampaa eri ruskeaa ja sinistä kudetta epäsäännöllisesti.

Valmis matto otetaan puista, loimilangat katkaistaan aloittaen keskeltä.

Maton pää huolitellaan solmimalla loimilangat, ensin kankurinsolmulla ja lopuksi hevosenhäntäsolmulla. Tässä langat on solmittu kuuden langan ryhmissä. Lankojen päät leikataan tasaisiksi, n. 5 cm:n mittaisiksi tupsuiksi.

Valmis näköismatto vierekkäin alkuperäisen Anna Reginan huoneen maton kanssa.

Yhteenveto

Kutominen oli hitaampaa kuin tavallisen räsymaton kutominen, koska kuteita täytyi verrata usein alkuperäisen maton väreihin ja mieltä ratkaisua samaan vaikutelmaan pääsemiseksi. Päästäkseni näköisyyteen ja samaan pituuteen keltaisten välijuovien kohdalla, laskin raidan leveyden tarkkaan viriöiden mukaan. Leveissä sinisissä raidoissa luotin mittanauhaan. Kutoessa tiheä reuna vei aika ajoin reunaa ylemmäksi eli viriö ei ollut suora, mitä pyrin sitten korjaamaan aloittamalla uudella kuteella aina eri kohdassa ja syöttämällä kudetta keskelle enemmän ja löyhemmin kuin reunoille. Muuten kutomisessa ei ollut ongelmia. Olen suorittanut kutojan ammattitutkinnon aikoinaan v. 1986 Kuopion koti- ja taideteollisessa oppilaitoksessa ja nautin tästä tehtävästä.

Pohdintaa ja suunnittelua 7.4.2019

Maton reunat on kudottu tiheämpänä kuin maton keskiosa. Reunassa tiheys on 4 (4 lankaa/cm) ja keskellä 2, kuten mattoloimessa yleisesti kalalangalla kutoessa. Sidos on palttinaa kuten keskiosakin.

Jostain syystä nämä maton reunat ovat vielä epäsymmetriset eli erilevyiset. Toinen reuna on 2,5 cm ja toinen 1 cm. Syytä moiseen en osaa kuin arvailla, ehkä pirta on ollut hyvin kapea ja loimen lankamäärä ei olisi mahtunut pirtaan, ellei toista tiheää reunaa olisi pistelty pirtaan leveämmältä. Pirta on voinut olla 40-numeroinen tai sitäkin tiheämpi, jolloin siihen on pistelty lankoja jättäen tyhjiä rakoja. Tiheät pirrat olivat entisaikaan hyvinkin kapeita, koska niillä kudottiin lähinnä pellavaisia tai puuvillaisia pyyhe- ja tyynyliinakankaita ja leveät kankaat saatiin ompelemalla kaksi kapeaa kaistaletta yhteen, esim. lakana. Ja taas kun pirta oli kallis hankinta, niin sitä hyödynnettiin kaikessa kutomisessa ja sen tiheys vaikutti sen yleishyödylliseen käyttöön.

Toinen mahdollinen syy voisi olla se, että koska tuollainen tiheä palttinasidos matonkuteen kanssa vedättää reunaa automaattisesti tiukemmalle ja kireämmälle ja keskiosaan jää helposti kupruja, niin kutomista aloitettaessa tämä on huomattu ja pirtaan pistelyä muutettu, mutta vain toisessa reunassa, kun ei ole haluttu pistellä koko osuutta uudelleen pirtaan.

Tuollaista reunaa on yleensä käytetty pyyheliina- ja pöytäliinakankaita kutoessa, jolloin keskiosassa voi olla kuviollinen osa ja reunapalttinalla halutaan saada symmetriset ja napakat reunat. Reunalangat sitoutuvat hyvin. Kuviollisessa kankaassa, esim. erilaiset toimikkaat ja niiden johdannaiset, ei reunapalttinaisuus ole kovin leveä, korkeintaan n. 1 cm, koska sillä on juuri tuo kasaan vetävä vaikutus erilaisen tiheyden ja sidonnan vuoksi.

En tiedä onko matto Anna Reginan itsensä kutoma, vai jonkun muun, ja mikä on syynä tiheän reunan käyttöön; onko siinä saatu vaikutteita pyyhekankaista vai onko se ollut joku trendi matonkutomisessa jollain aikaa? Kokeilu? Kauppojen matot mallina? Loimi on ollut alun perin muuta käyttöä varten? Itse en ole törmännyt aiemmin *räsymatossa* tuon tiheän reunan käyttöön.

Anna Reginan maton lankaluku on 172. Omassa loimessani lankaluku on 138. Anna Reginan maton leveys on 64 cm. En ollut ottanut lointa luodessani huomioon tiheää reunaa eikä Anna Reginan maton lankalukua ollut silloin laskettu. Samoin aiemmin samaan loimeen oli suunniteltu kudottavaksi myös kapeampia Pattoin mattoja ja tuo leveys oli kompromissi niistä kaikista, että ne saataisiin samaan loimeen. Laskin lankaluvun tiheyden ollessa 2 ja työleveydeksi tulisi tällöin reilusti 68 cm, josta se puista otettaessa vetäytyy ja olisi ollut lähellä tuota 64 cm.

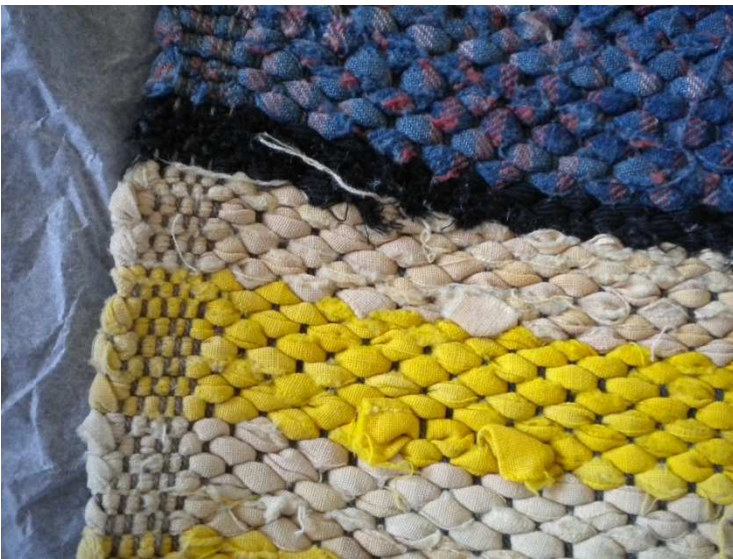
Kysymys kuuluu, että tinginkö maton leveydestä ja teen autenttisesti samanlaiset reunat kuin alkuperäisessä matossa, toinen 2,5 cm ja toinen 1 cm tiheää palttinaa ja silläkin uhalla, että käytössä tuo leveämpi tiheä osuus vetää keskiosasta mattoa väkisinkin kupruun ja on epäkäytännöllinen? Vai teenkö molempiin reunoihin vain tuon 1 cm levyisen tiheän osuuden malliksi sen käytöstä, jolloin maton leveys ei paljon muutu? Valmis matto tulee olemaan joka tapauksessa kapeampi kuin alkuperäinen matto. Tehdäänkö mattoon Anna Reginan arvoituksellinen ja erikoinen reunaratkaisu?

Käytössäni on 40-numeroinen pirta, jolloin tuon reunan saa hyvin pisteltyä pirtaan lankojen hiertämättä toisiaan. Anna Reginan maton loimi on harmaata, ilmeisesti 12-säikeistä puuvillalankaa. Oma loimeni on 12-säikeistä luonnonvalkoista kalalankaa (puuvilla).

Tiheä, 4 lankaa cm:llä, 2,5 cm leveä reuna matossa, alla sama 1 cm leveänä toisessa reunassa.

Maton pää ja tiheä reuna leveänä ja sen kiristävä vaikutus.

Tiheä reuna kapeampana toisessa reunassa.

Yksi Pattoin alkuperäisistä matoista

Tässä matossa on käytetty tavanomaisen palttinan sijasta sidoksena toimikasta, joka näkyy maton pinnassa loimilankojen 45 asteen kulmassa olevina toimiviivoina. Matosta tulee paksumpi ja painavampi eli se pysyy lattialla paikoillaan paremmin ja on tietenkin lämpimämpi. Yksivärisellä kuteella hyvinkin toimiva ja kaunis mutta kirjavilla kuteilla toimiviiva "häviää" kuteen sekaan.

Räsy-, riepu- tai ”trasu”mattojen kutomisen historiaa

Ennen kuin riepukudonnaisia alettiin käyttää lattioilla, ne olivat muussa käytössä. Savo-Karjalassa asuttiin 1800-luvulla paljon savutuvisissa ja riepukudonnaiset olivat tärkeitä petivaatteita. Varsinkin Itä-Suomessa käytettiin riepukudonnaisia nukkumaolkien päällä. Kaavilla ja Kiteellä pienviljelystalot olivat matottomia vielä 1900-luvun alussa. Kaikki liikenevät räsyt ja rievut käytettiin vuodevaatteisiin. (Kaukonen 1998. 40.) Vuodevaatteina käytettäviä riepukudonnaisia kutsuttiin nukereiksi (Virrankoski 1994. 159).

Suomessa ensimmäiset maininnat räsymatoista ovat 1700-luvun loppuvuosilta (Kaukonen 1998. 37). Räsymattoja käytettiin aluksi vain säätyläiskodeissa (Hassi 2013. 7; Kaukonen 1998. 37), usein käytävämattoina. (Kaukonen 1998. 37, 40). Käytävämatto tarkoitti käytävällä pidettävän maton lisäksi mitä tahansa pitkää mattoa. Talonpoikien tupien lattioilla matot yleistyivät 1800-luvun lopulla, kun räsymattoja tarvittiin maalattujen lattioiden suojaksi. Nykyisessä Etelä-Savossa Juvalla alettiin räsymattoja käyttää kamareissa 1870–1880-luvuilla. Mattoja käytettiin alkuun lähinnä juhlavissa tilanteissa kuten hautajaisissa. Kaikilla ei ollut varaa omiin mattoihin, joten niitä lainattiin. Mäntyharjulla erääseen taloon ostettiin ensimmäiset räsymatot 1879 lukukinkereitä varten. Paikoin tupien lattioilla ruvettiin Savo-Karjalassa käyttämään mattoja vasta 1950-luvulla. (Kaukonen 1998. 40, 41, 48, 49.)

Räsymatolla on monta nimitystä. Varsinais-Suomessa sitä on kutsuttu nimellä trasmatas. Satakunnassa niitä kutsuttiin trasumatoiksi tai krottimatoiksi ja Ranualla leikkelysmatoiksi. Mäntyharjulla ja Toivakassa vanha nimitys räsymatolle oli lattiatäkki ja Etelä-Pohjanmaalla okulimatto. Itäisellä Kannaksella räsymattoja kutsuttiin siltamatoiksi, Keski-Inkerissä maavaatteeksi ja Inkerin vatjalaisalueella maakankaaksi. (Kaukonen 1998. 73.) Räsymattoja on kutsuttu myös rättimatoiksi (Gunst, 2019. 7). Tässä tekstissä käytän sanaa räsymatto.

Räsymattojen materiaalit

Räsymattoja tehtiin käytöstä poistetuista kodin tekstiileistä eli lumpusta (Hassi 2013. 7) ja tekstiilitehtaiden sekundakankaista. Etenkin Hämeessä emännät ostivat kudetarpeita Tampereen ja Forssan tekstiilitehtaista. (Kaukonen 1998. 52.) Materiaalina oli pellava- ja puuvillavaatteita joskus puolivillavaatteita sekä kangassäkkejä. Rannikkoseudulla ja järviolueilla, muun muassa Puulaveden seudulla, mattoihin käytettiin käyttökeltomiksi kuluneita, kalastukseen käytettyjä verkkoja ja nuottia. (Kaukonen 1998. 52, 54, 56.) Sota- ja pula-aikana käytettiin korvaavia materiaaleja kuten keittämällä värjättyä voipaperia, joka kudottiin märkänä (Kaukonen 1998. 60; Klemola 1979. 14).

Räsymattoihin käytettävät kuteet leikataan noin 1,5 cm:n levyisiksi (Kaukonen 1998. 54), paksummat materiaalit 1 cm:n levyisiksi (Hassi 2013. 19). Vaaleisiin kesämattoihin käytettiin 1930-luvulla ohuempaa pumpuli- eli puuvillakudetta ja paksuihin talvimattoihin villakuteita (Wiherheimo 1930. 9).

1960-luvun lopulla ja 1970-luvulla mattojen materiaalina käytettiin muovisia maitopusseja (Sarantola-Weiss 2008. 119; Tuulahdus menneisyydestä: Maitopussit 2022). Mattoja on kudottu myös kahvipusseista (Klemola 1979. 42). Muovimattoja käytettiin kosteissa tiloissa, kuten saunan eteisessä ja keittiössä (Ahonen 2016). Kirjoittajan kotona 1980-luvun lopulla käytettiin punavalkoraidallisia muovimattoja nimenomaan keittiössä.

Loimet olivat alkuun kotikehruista rohdinlankaa (Kaukonen 1998. 56) eli huonompilaatusesta, karkeasta pellava- tai hamppukuidusta kehrättyä lankaa (Rohdin 2022). Myöhemmin käytettiin kalalankaa ja pellavaista purjeompelulankaa, jonka vetolujuus oli vahvempi kuin kalalangassa. Loimen tiheys oli yleisesti 2 lankaa senttimetrillä. (Kaukonen 1998. 56.) Loimilangan paksuus riippui maton koosta. Isoissa matoissa käytettiin paksumpaa loimilankaa, pienemmissä ohuempaa. Ohuilla kuteilla kudottaessa voidaan käyttää 4 lankaa senttimetrillä. (Wiherheimo 1930.) Ahvenanmaalla loimilankana käytettiin vanhemmissa matoissa myös hamppulankaa, myöhemmin puuvillalankaa. Loimien tiheys oli 2–3 senttimetrillä. (Wiktorsson & Lindberg 1996. 80.) Sota- ja pula-aikana loimina käytettiin paperinarua ja säkkikankaista purettua lankaa (Kaukonen 1998. 60).

Räsymattojen koko

Räsymatot olivat 1950-luvulle asti kooltaan pitkiä ja kapeita, leveydeltään 50–60 cm. Etelä- ja Pohjois-Suomessa matot olivat muistitiedon mukaan 60 cm:n levyisiä. Koko lattian peittämistä matoilla kutsuttiin ”umpimatoksi”. Alatorniossa koko lattian peittämiseksi kudottujen mattojen leveys saattoi olla metrinkin. (Kaukonen 1998. 44, 56.) Koko lattia peitettiin matoilla talvella, jos siihen oli varaa, kesällä jätettiin väliin 20–40 cm. Matot estivät talvella lattiavetoa. (Honka-Hallinen 2011. 137; Kaukonen 1998. 42.) Itä-Suomessa ihmisten mattovarastot olivat sen verran pieniä, että mattoja ei riittänyt koko lattian peittämiseen. Kiteellä lattian sanottiin olevan ”ylimatossa”, kun mattojen väli oli 10–20 cm. (Kaukonen 1998. 44).

1920-luvulla suuret, 140–160 x 180–200 cm:n kokoiset matot olivat suosittuja. 1950-luvulla leveydeksi vakiintui 70–75 cm. Pituus saattoi olla lähellä kuutta metriä. (Kaukonen 1998. 66, 90.) Ahvenanmaan messuilla vuonna 1936 käytävämatojen mitoiksi määritettiin pituudeksi 6 metriä ja leveydeksi 60 cm (Wiktorsson & Lindberg 1996. 87–88). Salon Anjalankadun talossa on käytetty vuosina 1930–1957 kahta 50–51 cm leveää mattoa, jotka on todennäköisesti kudottu Ruoksmäen talossa (Honka-Hallila 2011. 144).

Ahvenanmaan Marttapiirin käsityösosasto kartoitti 1990-luvulla Ahvenanmaalla kudottuja räsymattoja. Vanhin matto oli kudottu 1800-luvun lopulla ja uusimmat 1980–1990-luvuilla. Suurin osa matoista oli leveydeltään 60–70 cm. 1920-luvulta ja 1980-luvulta kudotuista matoista löytyy yhdet 54 cm ja 55 cm leveät matot. Levein matto, 79 cm, oli 1920-luvulta. (Wiktorsson & Lindberg 1996. 12, 14, 18, 22, 26, 30, 32, 34, 36, 38, 40, 48, 52, 54, 64.)

Räsymattojen raidoitus ja kuviointi

Ennen selkeitä raidoituksia räsymatot kudottiin sekaraitaisiksi. Tämä johtui siitä, että eri värisiä kuteita ei ollut saatavilla isoja määriä. Kudottiin sillä mitä oli. (Kaukonen 1998. 61; Honka-Hallila 2011. 138.) Yhdelle neliömetrille mattoa tarvitaan noin 2 kg kudetta, joka vastaa noin 350 metriä (Hassi 2013. 19). Mattokankaan laatu vaihteli, kun käytettiin sekaisin villaa, puuvillaa sekä alus- ja päällisvaatteista leikattuja kuteita (Honka-Hallila 2011. 144).

Parempien aikojen koittaessa raidoituksessa käytettiin kyynärä pohjaa, kortteli raitaa - mittasuhdetta eli kudottiin kyynärän verran, noin 60 cm (Kostet toim. 2003. 99), pohjavärillä, jota seurasi korttelin, noin 14,5 cm:n (Kostet toim. 2003. 96), levyinen raita. Tätä jatkettiin koko maton mitalta. (Kaukonen 1998. 61.) Pohjaa voitiin kutoa vuorotellen tummalla ja vaalealla kuteella (Kaukonen 1998. 61–62; Wiktorsson & Lindberg 1996. 80).

Ulvilassa ja Lavialla kudottiin puolen kyynärän eli 30 cm:n levyisiä raitoja (Kaukonen 1998. 61). Ahvenanmaalla 1920-luvulla kudottujen mattojen pohjien leveys vaihteli 27–40 cm:n välillä ja raitojen 15–18 cm:n välillä, mutta leveämpääkin pohjaa ja raitaa käytettiin. 1940–1950-lukujen matoissa pohjan leveys vaihteli 19–47 cm:n välillä ja raitojen leveys 18–28 cm:n välillä. (Wiktorsson & Lindberg 1996. 12, 14, 18, 26, 30, 36, 38, 52, 64.) Salon Perttelissä kudottiin pohjaa jopa metrin verran ja väliin kapeita raitoja erivärisistä kuteista (Honka-Hallila 2011. 138).

Raidoitus riippui myös sen huoneen koosta, johon räsymatto oli tarkoitus sijoittaa. Isommissa huoneissa käytettiin leveäraitaisempia mattoja, pienissä kapearaitaisempia. Raitaryhmät olivat säännöllisiä eli kokoraitaisia tai epäsäännöllisiä eli puoliraitaisia. (Kaukonen 1998. 62.)

1920-luvun lopulla alettiin mattoihin kutoa pujotuskuvioita (Kaukonen 1998. 65). Pujotuskuvio syntyy, kun halutun kuvion värinen kude pujotetaan loimilankojen yli ja ali halutun kuvion mukaisesti (Toika oy 2021). Ryijyistä tuttua nukituskuviota käytettiin myös jonkin verran (Wiherheimo 1930). Pujotuskuviot olivat suosittuja 1950-luvulle saakka (Kaukonen 1998. 67). Kiikalassa Salon seudulla mattoihin kudottiin kuvioita jo 1910-luvulla (Honka-Hallila 2011. 137).

1950–1960-luvuilla kudottiin epäsymmetrisiä, vapaasti sommiteltuja mattoja. 1950-luvulla erityisen suosittuja olivat kapearaitaiset kamarimatot. Paikoitellen kudottiin vain kahden tai kolmen värikuteen raitaryhmiä. Kaksikuteista raitaa sanottiin Nilsiässä ännäraidaksi ja kolmikuteista ämmärannuksi. Nimitykset tulivat isojen N- ja M- kirjaimien pystyviivoja muistuttavasta muodosta. (Kaukonen 1998. 62, 68.)

Mattojen kutomisessa käytetyt yleisimmät sidokset ovat palttina, toimikas ja toimikkaasta johdettu ruusukas, jota kutsutaan myös ruusupoluksi. Palttinasideksessä kude kulkee vuorotellen loimilangan yli ja ali. Toimikkaan erottaa palttinasta maton pintaan nousevista säännöllisistä, vinoista viivoista. Matosta tulee pehmeämpi ja joustavampi, koska langat eivät sitoudu yhtä usein kuin palttinassa. (Klemola 1979. 45–46.) Toimikassidos ei siksi ole yhtä luja kuin palttina (Kaukonen 1998. 61, 64, 66). Ruusukassidos on monimuotoinen sidos, johon saa monia erilaisia kuvioita ja pintoja poljentaa vaihtelemalla (Ruusukasta 2018).

Ennen vanhaan maaseudulla kiersi kudonnan opettaja ja jonkun tupaan keräännettiin kutomaan. Taisi olla äidin (s. 1933) muistoja yksi mustavalkovalokuvakin siitä. Äiti oli mestarikutoja.

Kylän maa- ja kotitalousnaisilla saattoi olla yhteinen loimi jonkun kotona kangaspuissaan ja siihen kudottiin kukin vuorollaan. Tosin harvemmin se oli mattoloimi vaan useimmiten joku erikoisempi, esimerkiksi pellavainen punapöiminta joululiinaksi. Voitiin laittaa pitempi loimi yhteiseksi, kun pelkästään itselle lyhyttä lointa ei oikein kannata laittaa. Tuollaisen punapöiminta-pellavakaitaliinan olen itsekin teininä kutonut Teittisen Itätuvassa yhteiseen loimeen.

Tuhkalan maamiesseuran talolla oli yhteen aikaan monet kangaspuut, joissa maatalousnaiset kävivät kutomassa. Samoin Juvalla Hildurissa oli monet kangaspuut ja eri levyisiä mattoloimia asiakkaiden toivomusten mukaan. Muitakin loimia oli, mutta matosta on helppo aloittaa kutomisen harrastus.

Kangaspuut olivat ensin niin sanottuja pyöräspuita, ja taitava isäntä kuten Teittisen Erkki teki ne itse. Kuusen juurakosta voitiin tehdä yhtenäinen sivupuu. Näin muistelen. Pyöräspuit olivat usein kotitekoisia ja myöhemmin tehdastekoiset vipupuut syrjäyttivät ne. Näissä on siis erilainen sidonta.

Lapsena istuin usein kangaspuitten alla eli kutominen kuului tietyllä lailla vuodenkiertoon ja arkeen; lapsetkin olivat mukana.

– Rauni Pietikäinen –

Räsymattojen värit

Räsymattoja pyrittiin kutomaan värikkäillä kuteilla. Suosittuja värejä olivat punainen, valkoinen, keltainen, vihreä ja musta. Symmetristen raitojen ja raitaryhmien keskelle saatettiin kutoa musta raita, jota kutsuttiin ”mustaksi silmäksi”. Kesämatot olivat vaaleita ja talvimatot tummempisävyisiä (Hänninen & Mikkola 1998. 12). Kuteita värjättiin kotona kasviväreillä, koska ostovärit haalistuivat nopeasti eikä niitä kaikilla ollut varaa ostaakaan. Korsnäsin nykyisessä kunnassa Pohjanmaalla suosittiin sinistä, punaista, pastellinsävyistä violetta ja ruskeaa ilman selkeitä raitoja. (Kaukonen 1998. 89, 62–64.)

Ahvenanmaalla jokaisella maatilalla oli omat mattomallinsa ja -väriinsä (Kaukonen 1998. 62–63). Hallitsevana värinä oli sininen. Pohja oli yleensä harmaata, kun kuteina käytettiin käyttökeltomiksi menneitä kalaverkkoja. Kalaverkkokuteita käytettiin erityisesti Kökarilla. Kalaverkkoa käytettäessä piti välillä ”lyödä” sekaan kangas- tai säkkikudetta. Muuten pohja jäi raitaa kapeammaksi. Pohja oli noin kyynärän levyinen eli 60 cm ja raidat puolen kyynärän levyisiä. Ne, joilla oli varaa, kutoivat pidempiä värikkäitä raitoja. Föglössä raidoissa käytettiin villakudetta. (Wiktorsson & Lindberg 1996. 3, 80–81.)

Räsymattojen ”uusi aalto” tuli 1970-luvun puolivälissä (Kaukonen 1998. 13). Yksi suosittu sisutustyyli oli nostalginen tyyli, johon kuuluivat mäntykaluusteet ja räsymatot (Sarantola-Weiss 2008. 115). Viime vuosikymmeninä räsymattoihin on alettu ommella nauhakanttaus perinteisten hapsujen tilalle. Nauhakanttausta käytetään myös vanhojen mattojen uudistamiseen. (Hallgren & Hallén 2000. 8, 22, 32, 36.; Nummi-Korkiala 2001. 14.) Näin päistä kuluneelle ja solmuista purkautuneelle matolle saadaan lisää käyttöikä.

Räsymattojen teollinen tuotanto ja myynti

Kotitarpeen lisäksi räsymattoja kudottiin myyntiin. 1880-luvulta alkaen mattojen kutominen oli jo laajalle levinnyt elinkeino. Myytäväksi tarkoitettuja kotona kudottuja mattoja tehtiin vielä 1930-luvulla. (Virrankoski 1994. 164.) Kangasniemellä pientilojen emännät möivät kutomiaan mattoja kirkonkyläläisille 1920–1930-luvuilla (Kaukonen 1998. 68).

Teollinen mattojen kutominen on alkanut Suomessa 1900-luvun puolella. 1910-luvulla Porvoossa toimi Aaltosen mattokutomo. Kauhavan Kangas-Aitta valmisti luultavasti räsymattoja 1926–1927 ja vielä 1930-luvulla hieman ”trasumattoja”. Myös Kauhavalla toiminut Kudontatupa kutoi räsymattoja lumpusta, jota paikkakunnan naiset leikkasivat kuteiksi. Eine Alestalon tehdaskutomo Lahdessa erikoistui räsymattojen kutomiseen 1936. Kankaanpäässä teollisesti valmistettu räsymatto maksoi 1910-luvun alussa 60 penniä metriltä. (Virrankoski 1994. 162, 164, 166.) Nykyrahassa tämä vastaa noin 2,10 € (Rahanarvonmuunnin 2022). Työläisen päiväpalkka vuosina 1910–1912 oli 3,55–3,72 markkaa (Miesten ja naisten ansioita 1800–1900-luvuilla 2022).

Vaikka räsymattoja tehtiin paljon kotitarpeisiin itse, niitä myös teetettiin muilla (Virrankoski 1994. 160, 162). Teettäjä toi kutojalle tarpeet mattoa varten ja kutoja sai palkan tehdystä työstä. Myös kuteita leikattiin palkkaa vastaan. Kangasniemellä kiertävät matonkutojat leikkasivat kuteita valmiiksi ja saivat palkkseen rahaa tai ruokatarpeita. (Kaukonen 1998. 54, 68.) Kotikutoisten räsymattojen teettäminen ja myyminen on ollut melko vähäistä suurimmassa osassa Suomea. Räsymattoja on myyty nykyisessä Etelä-Savossa vuonna 1887 Juvalla, Kerimäellä ja Jäppilässä sekä muualla Itä-Suomessa 1880-luvulla Taipalsaarella, Kiteellä ja Sortavalassa. Pieksämäellä mattojen teettäminen on ollut merkittävää, mutta sielläkin se on yhdistynyt kankaankutomiseen ja suurin osa matoista on ollut karvamattoja, joissa käytettiin kuteena lehmänkarvaa lampaanvillaan sekoitettuna. Muita merkittäviä tai melko merkittäviä paikkakuntia kudonnassa ja myynnissä ovat olleet Porvoo ja Nousiainen, mutta näilläkin paikkakunnilla karvamattojen osuus on ollut paljon suurempi kuin räsymattojen. (Virrankoski 1994. 158–159, 160, 162–163).

LÄHTEET

Kirjallisuus

Hallgren, Ann-Kristin & Hellén, Monika 2000. Raikkaat räsymatot. Suomentaja Ulla Ralli. Helsinki: Tammi.

Hassi, Elina 2013. Räsymatto. Nostalgiaa ja nykyaikaa. Hämeenlinna: Karisto oy.

Honka-Hallila 2011. Ryijystä räsymattoon. Helsinki: BTJ Finland oy.

Kaukonen, Toini-Inkeri 1998. Kyynärä pohjaa, kortteli raitaa: Riepu kudonnaiset ja perinteiset lattiamatot. Helsinki: Akatiimi.

Klemola, Marke 1979. Kudomme suomalaisia mattoja. Helsinki: Tammi.

Kostet, Juhani 2003. Tiima, tiu, tynnyri. Miten ennen mitattiin. Turku: Turun maakuntamuseo.

Sarantola-Weiss, Minna 2008. Reilusti ruskeaa: 1970- luvun arkea. Helsinki: WSOY.

Virrankoski, Pentti 1994. Käsitöistä leivän lisää. Suomen ansiokotiteollisuus 1865–1944. Historiallisia Tutkimuksia 186. Helsinki: SHS.

Wiherheimo, Alli (toim.) 1930. Kotilieden riepumattoja. Porvoo: WSOY.

Wiktorsson, Inga-Britt & Lindberg, Maj 1996. Den åländska trasmattan. Maarianhamina: Ålands Marthadistrikts Hemslöjdssektion.

Tutkielmat

Autio, Johanna 2012. Räsymatto perinteen ja muutoksen puristuksessa. Tapaustutkimus Eija Rasimäen matoista 1970–2011. Pro gradu- tutkielma. Helsingin yliopisto.

Gunst, Hanna 2019. ”Nämä matot ovat oikeita aarteita, kestäviä ja kauniita”. Räsymatto Avotakkalehden sisustuksissa ja teksteissä vuosina 1967–2018. Pro gradu- tutkielma. Helsingin yliopisto.

Niiniharju, Krista 2007. Kyynärä kaihoa, kortteli kulttuuria – Räsymatot suomalaisen kodin tunnun ilmentäjinä 1960–1970-lukujen taitteessa. Pro gradu- tutkielma. Helsingin yliopisto.

Nummi-Korkiala, Merja 2001. Tekstiili tekijänsä arvomaailmassa. Räsymaton ja sen valmistusprosessin arvot kutojille. Käsityötieteen syventävien opintojen tutkielma. Helsingin yliopisto.

Sähköiset lähteet

Ahonen, Marjo (27.4.2016). Muistatteko maitopussit? - Muovimatto 1960-luvun lopulta. Suomen käsityömuuseon blogiarkisto.

https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/suomen_kasityon_museon_blogiarkisto_2016_0.pdf

Kudotun kankaan sidos: Perussidokset 2017. Punomo. Verkkosivu.

<https://punomo.fi/kasityotekniikat/lankatekniikat/kudonta/sidokset/kudotun-kankaan-sidosperussidokset/#palttina>

Miesten ja naisten ansioita 1800–1900-luvuilla 2022. Satakunnan museo. Verkkosivu. Viitattu 21.2.2022.

<https://www.pori.fi/satakunnan-museo/nayttelyt/verkkonayttelyt/teollisuustyonjaljilla/tyovaesto/palkka/miesten-ja>

Rahanarvonmuunnin 2022. Tilastokeskus. Verkkosivu. Viitattu 21.2.2022.

<https://www.stat.fi/tup/laskurit/rahanarvonmuunnin.html>

Rauni Pietikäisen sähköpostiviesti maakuntamuseotutkija Jorma Hytöselle 2.5.2022.

Rohdin 2022. Sivistyssanakirja. Verkkosivu. Viitattu 18.2.2022.

<https://www.suomisanakirja.fi/rohdin>

Ruusukasta 2018. Järvenpään opiston avoin kudonta. Blogikirjoitus. Viitattu 23.5.2022.

<http://kudontatila.blogspot.com/2018/11/ruusukasta.html>

Ryijyperinne 2021. Elävä perintö. Verkkosivu.

<https://wiki.aineetonkulttuuriperinto.fi/wiki/Ryijyperinne>

Toika oy 2021. Näin teet juoksupujotusta. YouTube video, 9:10 min, julkaistu 18.3.2021.

<https://www.youtube.com/watch?v=yS6TDRPd-nI>

Tuulahdus menneisyydestä: Maitopussit 2022. Suomen maatalousmuseo Sarka. Viitattu 28.2.2022.

<https://sarka.fi/tarinatiinu/tuulahdus-menneisyydesta-maitopussit/>

Museon kokoelmiin kuuluvia mattoja voi käyttää vain, jos ne on sijoitettu siten, etteivät kävijät astu niiden päälle. Tämän vuoksi Juvan Pattoin perintötalon päärakennukseen kudottiin suojamattoja vuonna 2016 ja näköismatto vuonna 2019. Tässä julkaisussa kerrotaan työnkulku loimien hankinnasta kutomiseen.

Erilaisia riepukudonnaisia on tehty Suomessa ainakin 1700-luvulta asti. Räsymattoja on ajan saatossa kudottu monilla eri sidonnoilla, raidoituksilla ja väreillä. Mallit ovat vaihdelleet paikkakunnalta toiselle ja mattojen trendit ovat muuttuneet ajan kuluessa kohti nykypäivää.